

Informatīvais ziņojums
“Par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās darbu 2022.gadā”

KOPSAVILKUMS

1. Informatīvais ziņojums “Par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās darbu 2022.gadā” (Ziņojums) sniedz pārskatu par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās (Pārstāvis) paveikto 2022.gadā, pārstāvot Latvijas intereses starptautiski Eiropas Cilvēktiesību tiesā (Tiesa) un Apvienoto Nāciju Organizācijā (ANO), kā arī veicinot izpratni un zināšanas par cilvēktiesībām nacionālā līmenī. Ziņojuma A daļā ietverta informācija par Pārstāvja darbu 2022.gadā, tostarp statistikas dati par Tiesā iesniegtajām sūdzībām, kur valsts-atbildētāja ir Latvija. Savukārt Ziņojuma B daļā ietverts pārskats par Tiesas judikatūras attīstību 2022.gadā pasludinātajos Tiesas nolēmumos Latvijas lietās. Ziņojumam ir pievienots pielikums, kurā ietverts plašāks apskats par katru 2022.gadā Latvijas lietās pieņemto Tiesas nolēmumu un ANO Cilvēktiesību komitejas viedokli.
2. 2022.gadā Latvijai apsvērumu sniegšanai saņemto lietu skaits salīdzinājumā ar 2020. un 2021.gadā apsvērumu sniegšanai saņemto lietu skaitu ir nedaudz sarucis. 2022.gadā Latvijai valdības apsvērumu sniegšanai Tiesa nosūtīja 17 jaunas lietas (2019.gadā – 12 jaunas lietas; 2020.gadā – 22 jaunas lietas; 2021.gadā – 21 jaunu lietu). Vienlaikus, ja salīdzina ar 2021.gadu, 2022.gadā divkāršojies Tiesas pasludināto nolēmumu skaits (2021.gadā – 6 nolēmumi; 2022.gadā – 13 nolēmumi). No šiem nolēmumiem 5 spriedumos Tiesa konstatēja Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā (Konvencija) garantēto tiesību pārkāpumu, visās piešķirot taisnīgu atlīdzību par kaitējumu un tiesāšanās izdevumiem kopumā 77 078,75 eiro apmērā (~5,4% no lūgto kompensāciju apmēra). Vēl 3 spriedumos Tiesa secināja, ka nav noticis Konvencijā garantēto tiesību pārkāpums. 2022.gadā Tiesa pasludināja arī 5 lēmumus, noraidot iesniedzēju sūdzības kā acīmredzami nepamatotas vai arī tādēļ, ka nebija izsmelti nacionālie tiesību aizsardzības līdzekļi, vai svītrojot tās no Tiesā izskatāmo lietu saraksta, jo iesniedzēji sūdzības neuzturēja.
3. Līdzīgi kā 2021.gadā, arī 2022.gadā vēl vairāk pieauga Pārstāvja darba apjoms Latvijas interešu pārstāvībā ANO. 2022.gada sākumā Pārstāvis ANO Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komitejai iesniedza papildu informāciju par paveikto, ieviešot ANO Konvenciju par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu un šīs komitejas 2020.gada noslēguma secinājumus par Latvijas ziņojumu. Tāpat 2022.gadā turpināts darbs pie Latvijas kārtējiem ziņojumiem par ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (Pakts) ieviešanu Latvijā, ANO Konvencijas par bērna tiesībām ieviešanu Latvijā 2016.-2020.gadā un ANO Konvencijas par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu ieviešanu Latvijā 2017.-2020.gadā. 2022.gada nogalē uzsākts darbs pie papildu informācijas sniegšanas par Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām ieviešanu Latvijā. Tomēr vislielākais pieaugums novērojams ANO Cilvēktiesību komitejas Latvijai apsvērumu sniegšanai saņemto lietu skaitā. Proti, 2022.gadā ANO Cilvēktiesību komiteja Latvijai apsvērumu sniegšanai nosūtīja iepriekš nepieredzētu daudzumu jaunu lietu – 7 lietas –, no kurām 5 lietas saistītas ar personu sūdzībām par to tiesību iespējamiem pārkāpumiem PSRS simbolizējošo objektu demontāžas dēļ, ANO Cilvēktiesību komiteja noteica arī pagaidu aizsardzības pasākumus, kas gan nav juridiski saistoši. 2022.gada ANO Cilvēktiesību komiteja publicēja 1 viedokli lietā, kurā Latvija bija valsts-atbildētāja, noraidot un atzīstot par nepamatotām iesniedzēja sūdzības par iespējamiem Pakta pārkāpumiem Latvijā. 2022.gada nogalē ANO Cilvēktiesību komitejā izskatīšanā bija 12 lietas, kurās iesniedzēji sūdzējās par vienu vai vairākiem Paktā garantēto tiesību iespējamiem pārkāpumiem Latvijā.

IEVADS

4. Pārstāvja funkcijas un tiesības nosaka Ministru kabineta 2017.gada 7.marta noteikumi Nr.121 "Pārstāvības kārtība starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās" (Noteikumi). Pārstāvja darbu pārrauga ārlietu ministrs. Šis ziņojums ir sagatavots, pamatojoties uz Noteikumu 8.punktu, kas noteic, ka Pārstāvis ne retāk kā reizi gadā sniedz Ministru kabinetam pārskatu par savu darbu.
5. Atbilstoši Noteikumiem Pārstāvja darbības virzieni ir šādi:
 - a) Latvijas valsts interešu pārstāvība Tiesā, tajā skaitā Tiesas nolēmumu izpildes gaitā¹;
 - b) Latvijas valsts interešu pārstāvība ANO individuālo sūdzību izskatīšanas procesā²;
 - c) Latvijas nacionālo ziņojumu un citas informācijas sagatavošana par Noteikumos minēto ANO konvenciju cilvēktiesību jomā izpildi Latvijā un dalība nacionālo ziņojumu izskatīšanā.³
6. Papildus Noteikumos uzskaitītajām funkcijām Pārstāvis sadarbojas ar citām Ārlietu ministrijas struktūrvienībām un valsts iestādēm, Saeimu, tiesām, sagatavojot viedokļus, atzinumus un analītiskus pārskatus par dažādiem jautājumiem, kas saistīti ar Tiesas judikatūru un cilvēktiesībām kopumā. Tāpat Pārstāvis sniedz atzinumus par valsts iestāžu izstrādātajiem tiesību aktu projektiem un piedalās darba grupās un starpinstitūciju sanāksmēs. Šāda veida sadarbība ne vien vairo valsts iestāžu izpratni par cilvēktiesību nozīmi un saturu, bet arī veicina to aizsardzību un ievērošanu. Turklāt šāda sadarbība pilnveido institūciju un personu izpratni par Tiesas judikatūru, rezultātā veicinot kvalitatīvāku un Latvijas starptautiskajām saistībām atbilstošu tiesību aktu projektu izstrādi un nacionālo tiesību normu atbilstošu interpretāciju un piemērošanu. Pārstāvis iesaistās arī sabiedrības informēšanā par aktuālajiem cilvēktiesību jautājumiem, tajā skaitā savas kompetences ietvaros sniedzot atbildes uz privātpersonu iesniegumiem, piedaloties konferencēs par aktuālajiem cilvēktiesību jautājumiem Latvijā un pasaulē, sniedzot lekcijas tiesnešiem, prokuroriem, advokātiem un studentiem par Tiesas judikatūru un ANO Cilvēktiesību komitejas praksi Latvijas lietās.
7. Īstenojot savas funkcijas, Pārstāvim ir tiesības saņemt nepieciešamos dokumentus, paskaidrojumus, viedokli, vērtējumu statistikas datus un citu informāciju no atbildīgajām institūcijām.⁴ Turklāt, lai arī šādas Pārstāvja tiesības nacionālā līmenī ir noteiktas Noteikumos, šādas Pārstāvja tiesības faktiski izriet no Latvijai saistošajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri līdztekus Noteikumiem regulē Pārstāvja darbu, pārstāvot Latvijas valsts intereses starptautiskā līmenī.
8. Pārstāvja funkciju īstenošanu nodrošina Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās birojs (Birojs). Birojs ir Ārlietu ministrijas struktūrvienība, un, neskaitot Pārstāvi, 2022.gadā Birojā strādāja 5 amatpersonas.

¹ Noteikumu 10.punkts.

² Noteikumu 11.punkts.

³ Noteikumu 12.punkts.

⁴ Noteikumu 13.punkts.

A. DAĻA

INFORMATĪVS PĀRSKATS PAR PĀRSTĀVJA DARBU

I. PĀRSTĀVĪBA TIESĀ

9. Īstenojot Latvijas valsts interešu pārstāvību Tiesā, Pārstāvis veic šādus uzdevumus:
- Tiesas noteiktajos termiņos, pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, angļu vai franču valodā sagatavo un iesniedz Tiesā valdības sākotnējo pārstāvības pozīciju un turamākos paskaidrojumus; iesniedz viedokli par taisnīgas atlīdzības prasībām; sagatavo un iesniedz citu Tiesas pieprasītu informāciju un piedalās Tiesas sēdēs, ja lieta tiek izskatīta mutvārdu procesā; ja tas nepieciešams Latvijas interešu vai Latvijas valstspiederīgo īpašu interešu aizstāvībai, pēc Ministru kabineta lēmuma iesaistās lietā trešās puses statusā;
 - sagatavo un iesniedz Ministru kabinetam informatīvo ziņojumu: par ieteicamo valdības nostāju gadījumos, kad lietā ir jāpieņem lēmums par mierizlīgumu vai vienpusējo deklarāciju; par lietas izskatīšanu mutvārdu procesā, kad Tiesa lietā nozīmējusi lietu izskatīšanai mutvārdu procesā; par Tiesas nolēmumu, kurā konstatēts Konvencijas vai tās Protokolu pārkāpums Latvijā; par lēmumu par Tiesas sprieduma iespējamo pārsūdzēšanu Lielajā palātā; par lēmumu par iestāšanos lietā trešās puses statusā;
 - Tiesas nolēmumu izpildes gaitā nodrošina Tiesas nolēmumu tulkošanu latviešu valodā, publicēšanu un izplatīšanu; iesaka un koordinē pasākumus Tiesas nolēmumu izpildei: gan individuāla rakstura (kompensācijas izmaksa un tiesību aizskārums rezultātā nodarītā kaitējuma vai zaudējumu novēršana), gan vispārēja rakstura (pasākumi, lai līdzīgi pārkāpumi neatkārtotos nākotnē) pasākumus; angļu valodā sagatavo informāciju par nolēmumu izpildi un iesniedz to Eiropas Padomes Ministru komitejā.

I.1. BIROJA LIETVEDĪBĀ ESOŠĀS LIETAS

10. 2022.gada 31.decembrī Biroja lietvedībā bija 75 lietas,⁵ kurās abas puses ir lūgtas sniegt savus apsvērumus vai tos jau ir iesniegušas, bet Tiesa vēl nav pieņēmusi galīgo nolēmumu vai šis nolēmums vēl nav stājies spēkā. Gada laikā tiesvedībā esošo lietu skaits turpināja iepriekšējo tendenci un pieauga (2021.gada 31.decembrī Biroja lietvedībā bija 64 lietas, savukārt 2020.gada 31.decembrī – 51 lieta, bet 2019.gada 31.decembrī – 45 lietas).
11. Laika posmā no Konvencijas spēkā stāšanās Latvijā 1997.gada 27.jūnijā līdz 2022.gada 31.decembrim Tiesa ir lūgusi Latviju sniegt savus apsvērumus kopumā 434 lietās, no kurām 17 lietas saņemtas 2022.gadā.⁶ No šīm lietām 9 lietas valdības apsvērumu sniegšanai saņemtas vienkāršotā kārtībā. Atbilstoši šai kārtībai Tiesa negatavo faktu izklāstu, bet šis pienākums gulstas uz valsti-atbildētāju.⁷ Papildus 2017.gadā izveidotajai vienkāršotajai kārtībai, kopš 2019.gada sākuma Tiesa ir ieviesusi sūdzību izskatīšanas kārtību, kuras ietvaros puses vispirms tiek aicinātas apsvērt mierizlīguma noslēgšanas iespēju. Šāda lietu izskatīšanas kārtība

⁵ Tostarp 3 lietas, kurās Latvija iesaistījies trešās puses statusā.

⁶ *Jeremejevs pret Latviju; Šaripovs pret Latviju; Gončarovs pret Latviju; H.M.M. un citi pret Latviju; Žagars pret Latviju; Simons pret Latviju; Štelmahers pret Latviju; Klopčovs pret Latviju; AS Ventpils Tirdzniecības osta pret Latviju; Cišeiko pret Latviju; Martinsons pret Latviju; Škavronskis pret Latviju; Finbergs pret Latviju; Veiss pret Latviju; M.A. pret Latviju; Osis pret Latviju; Valtaiķu Autonomā Evaņģēliski luteriskā draudze pret Latviju.*

⁷ 2017.gadā Tiesā tika ieviesta vienkāršota kārtība lietu izskatīšanas procedūra (*immediate simplified procedure* jeb *IMSI*), kādā sūdzības tiek nosūtītas valdībai apsvērumu sniegšanai. Proti, lai atvieglotu un padarītāku efektīvāku Tiesas darbu, tā vairs negatavo lietas faktu izklāstu, tā vietā valstij-atbildētājam tiek pārsūtīta iesniedzēja sniegtā informācija kopā ar Tiesas sagatavotu īsu izklāstu par lietas galvenajiem aspektiem un jautājumiem. Šādās lietās faktu izklāsta sagatavošana gulstas uz valsti-atbildētāju.

galvenokārt tiek izmantota lietās, kur Tiesa pirmšķietami, proti, balstoties uz iesniedzēja sniegto informāciju, saskata šādu iespēju. Pirmais lietas izskatīšanas posms ir bezstrīdus fāze (*non-contentious phase*), kas ilgst aptuveni 12 nedēļas, turklāt šīs tiesvedības stadijas ietvaros Tiesa bieži jau iezīmē aptuvenu kompensācijas apmēru, kuru Tiesa, ņemot vērā tās līdzšinējo judikatūru, varētu piešķirt, ja tā konstatētu Konvencijas pārkāpumu. Ja mierizlīgums netiek noslēgts, otrajā posmā puses sniedz apsvērumus par sūdzību pieņemamību izskatīšanai un būtību. Šī sūdzību izskatīšanas kārtība tika piemērota 13 Latvijas valdībai 2022.gadā apsvērumu sniegšanai nosūtītajās lietās. 6 lietas Tiesa Latvijai 2022.gadā nosūtīja apsvērumu sniegšanai no Tiesas administratīvās nodaļas, kas veic sākotnējo sūdzību izvērtējumu pirms nodošanas izskatīšanai juridiskā formātā (*Filtering section*).⁸ Šādā procedūrā lietas Latvijai 2022.gadā nosūtītas pirmoreiz, un šāda kārtība piemērota, jo personu sūdzības skāra jautājumus, par ko Tiesa jau ir labi iedibināta judikatūra. Jānorāda gan, ka, nosūtot šīs lietas valdības apsvērumu sniegšanai, Tiesa neizmantoja sadalīto procesu un aicināja Latviju vienlaikus gan apsvērt mierizlīguma slēgšanu, gan iesniegt valdības apsvērumus, ja tādi šajās lietās būtu nepieciešami. Savukārt 2021.gadā Tiesa attiecībā uz lietām, kas var ietekmēt konkrētās valsts tiesību sistēmu, Konvencijas sistēmu un tajā garantēto tiesību attīstību vai skar būtiskus tiesību jautājumus, ieviesa jaunu lietu sagatavošanas un apstrādes kārtību (*impact cases*).⁹ Pirmo lietu, ko Tiesa iezīmēja kā potenciālu *impact* lietu, Latvija saņēma jau 2021.gada nogalē. 2022.gadā Tiesa 3 lietas, kurās Latvija ir valsts-atbildētāja, ir identificējusi kā tādas, kas varētu ietilpt šo lietu kategorijā.¹⁰ Visbeidzot jānorāda, ka arī 2022.gadā Tiesa līdzīga rakstura sūdzības Latvijai nosūtīja vienlaikus vai apvienoja tās.

12. 2022.gadā Pārstāvis sniedza valdības apsvērumus, turpmākos apsvērumus, apsvērumus par taisnīgu atlīdzību vai sagatavoja Tiesas pieprasīto papildu informāciju kopumā 34 lietās,¹¹ no kurām 1 lietā Latvijas saziņa ar Tiesu bija saistīta arī ar Tiesas Reglamenta 39.punkta kārtībā noteiktajiem pagaidu aizsardzības pasākumiem saistībā ar migrantu pieplūdumu uz Latvijas-Baltkrievijas robežas.¹²
13. 2022.gadā saņemtajās jaunajās lietās lielāko īpatsvaru veido sūdzības par tiesību uz taisnīgu tiesu dažādiem aspektiem (Konvencijas 6.pants): tiesvedības ilgums; procesuālās garantijas; pušu līdztiesības princips un citi. Kopumā saistībā ar iespējamiem tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumiem Latvija 2022.gadā apsvērumu sniegšanai saņēma 9 lietas. Līdzīgi kā iepriekšējos gados, arī 2022.gadā vairākas no saņemtajām lietām saistītas ar personu tiesību uz personisko brīvību un drošību (Konvencijas 5.pants) iespējamiem pārkāpumiem. Piemēram, saistībā ar apcietinājuma piemērošanas un turpmākas piemērošanas pamatojumu, ar tiesībām iepazīties ar materiāliem, kas pamato apcietinājuma piemērošanu, kā arī personu aizturēšanu imigrācijas

⁸ Visas šīs lietas Tiesa Latvijas valdībai nosūtīja apsvērumu sniegšanai vienkopus. Visu 6 lietu pamatā bija personu sūdzības par iespējamiem tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumiem, kas saistīti ar tiesvedības ilgumu administratīvajā procesā vai civilprocesā.

⁹ Atbilstoši šai lietu apstrādes kārtībai lietas, kas ietilps to lietu kategorijā, kas skar Konvencijas sistēmu, tās attīstību, konkrētajā valstī būtiskus sociālus, morālus jautājumus utt., Tiesa izskatīs Tiesas Palātā, savukārt citas lietas pēc iespējas tiek nodotas izskatīšanai Tiesas Komitejās, kas izskata lietas trīs tiesnešu sastāvā, skat. arī: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=003-6966913-9378085&filename=ECHR%20launches%20new%20case-processing%20strategy.pdf>.

¹⁰ *Šaripovs pret Latviju; Gončarovs pret Latviju un Jeremejevs pret Latviju.*

¹¹ *H.M.M. un citi pret Latviju; Brēmanis pret Latviju; Kobets pret Latviju; SIA "RT Piedziņas grupa" pret Latviju; Timofejevs pret Latviju; Svilāns pret Latviju; Masteiko pret Latviju; SIA "Marnori" pret Latviju; Lavreckis pret Latviju; Krēšliņa pret Latviju; Šaripovs pret Latviju; Gončarovs pret Latviju; Lapsa pret Latviju; Duarte Agostinho un citi pret Portugāli un 32 citām valstīm; I.V. pret Igauniju; Savickis un citi pret Latviju; Jeremejevs pret Latviju; M.A. pret Latviju; Verein KlimaSeniorinnen Schweiz un citi pret Šveici; Siņicins pret Latviju; Ukraina pret Krieviju (X); Straume pret Latviju; Simons pret Latviju; Štelmahers pret Latviju; AS "Ventspils Tirdzniecības osta" pret Latviju; Klopčovs pret Latviju; Žagars pret Latviju; Cišeiko pret Latviju; Škavronskis pret Latviju; Finbergs pret Latviju; Martinsons pret Latviju; Veiss pret Latviju; Jansons pret Latviju; Džibuti pret Latviju.*

¹² *H.M.M. un citi pret Latviju.*

jomā (kopumā 4 lietas). Salīdzinājumā ar 2021.gadu, kad liela daļa Latvijas valdības saņemto lietu saturēja sūdzības par iespējamiem personu tiesību uz īpašumu pārkāpumiem (Konvencijas 1.Protokola 1.pants) (6 lietas), 2022.gadā šāda bija tikai 1 lieta – par draudzes tiesībām uz īpašumu. Vēl 3 lietās sūdzības ir par izteiksmes brīvības (Konvencijas 10.pants) iespējamiem pārkāpumiem, no kurām 2 lietās sūdzības iesniegtas arī par pulcēšanās brīvības (Konvencijas 11.pants) iespējamiem pārkāpumiem; 2 lietās sūdzības ir par iespējamu spīdzināšanas aizlieguma (Konvencijas 3.pants) pārkāpumu, no kurām 1 lieta saistīta arī ar iespējamu efektīvu tiesību aizsardzības līdzekļu (Konvencijas 13.pants) trūkumu; 1 lietā sūdzība ir arī par kolektīvās izraidīšanas aizlieguma (Konvencijas 4.Protokola 4.pants) iespējamu pārkāpumu un iespējamu efektīvu tiesību aizsardzības līdzekļu trūkumu; 1 lietā sūdzība ir arī par tiesību uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību (Konvencijas 8.pants) pārkāpumu; 1 lietā sūdzības ir arī par reliģijas brīvības (Konvencijas 9.pants) iespējamu pārkāpumu (kopā ar jau pieminēto tiesību uz īpašumu iespējamo pārkāpumu).

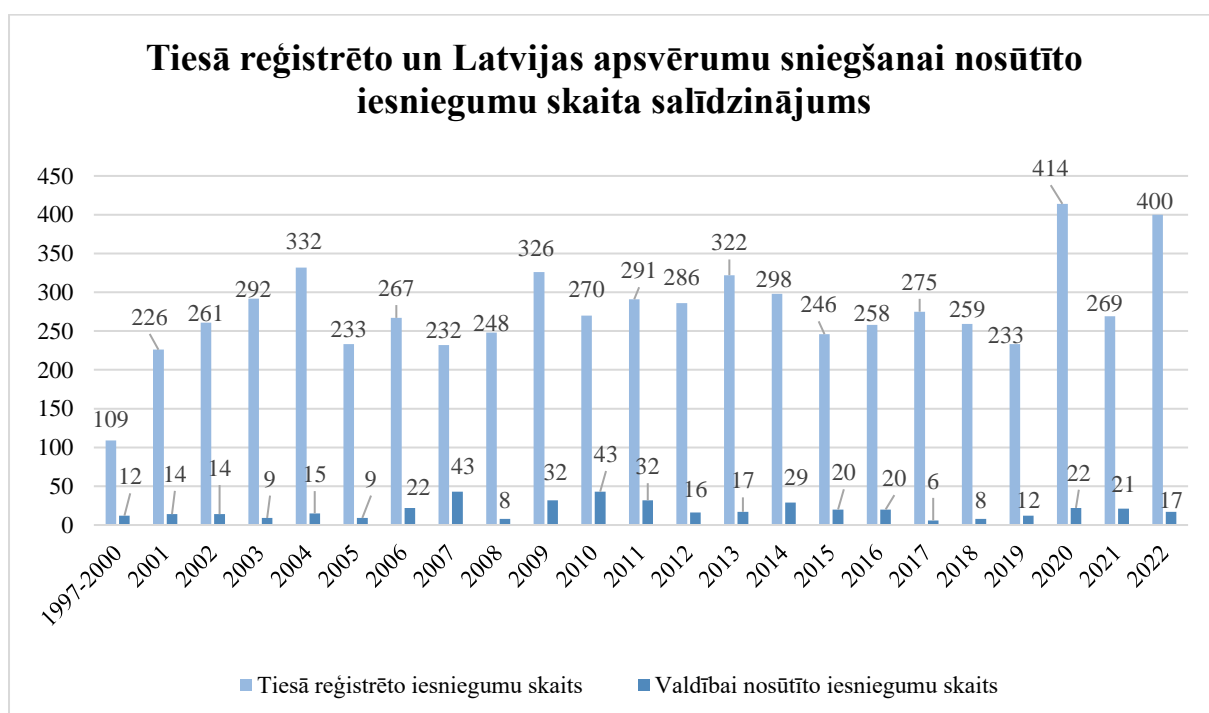
14. Vienlaikus jāuzsver, ka Latvijas valdībai tās apsvērumu sniegšanai tiek nosūtīta proporcionāli neliela daļa no Tiesā iesniegtajām sūdzībām, jo vairums sūdzību tiek noraidītas procesuālu apsvērumu dēļ, valdībai apsvērumus nelūdzot. Šajā saistībā jāatgādina, ka sūdzības pēc to sākotnējās izvērtēšanas var tikt nodotas Tiesai trīs dažādos sastāvos: viena tiesneša sastāvā tiek noraidītas tikai acīmredzami nepamatotas sūdzības; Komiteja trīs tiesnešu sastāvā vienbalsīgi izlemj lietas par jautājumiem, kuros jau ir labi iedibināta Tiesas judikatūra; savukārt Palātā septiņu tiesnešu sastāvā tiek izskatītas visas pārējās lietas, kā arī lietas, kuras Komiteja nevar izlemt vienbalsīgi. Izskatīšanai Tiesas Lielajā palātā 17 tiesnešu sastāvā tiek nodotas lietas, kas skar no Konvencijas viedokļa nozīmīgus vai līdz šim Tiesā nevērtētus jautājumus. Lieta Tiesas Lielajā palātā var nonākt divos gadījumos: kad Tiesa pēc savas iniciatīvas nodot kompetenci Lielajai palātai vai tad, ja kāda no pusēm pēc sprieduma pasludināšanas Palātā lūdz lietu nodot atkārtotai izskatīšanai Lielajā palātā. Līdz spēkā stājās Konvencijas 15.Protokols tiesvedības pusēm bija tiesības iebilst pret Tiesas iniciatīvu nodot lietu izskatīšanai no Palātas vai Komitejas Lielajai palātai, taču līdz ar šī Protokola spēkā stāšanos pusēm šādu tiesību vairs nav.¹³
15. Saskaņā ar Tiesas apkopotajiem statistikas datiem 2022.gadā no jau reģistrētajām lietām, tajā skaitā iepriekšējos gados, Tiesa tālākai virzībai – izlemšanai vienam tiesnesim, trīs tiesnešu Komitejai vai septiņu tiesnešu Palātā – nodeva 272 lietas ar sūdzībām par iespējamiem Konvencijas vai tās Protokolu pārkāpumiem Latvijā. Savukārt ar lēmumu Tiesa 2022.gadā noraidījusi 251 sūdzību, tajā skaitā arī lietās, kas jau bija nosūtītas valdībai apsvērumu sniegšanai. Vienlaikus Tiesas pieņemto lēmumu skaits, ar viena tiesneša lēmumu noraidot iesniedzēju sūdzības kā acīmredzami nepamatotas un nenosūtīt tās valdībai apsvērumu sniegšanai, 2022.gadā salīdzinājumā ar 2021.gadu ir nedaudz sarucis (2020.gadā – 224 lietas; 2021.gadā – 261 lieta; 2022.gadā – 243 lietas). Šāda tendence cita starpā norāda arī uz to, ka iesniegto sūdzību kvalitāte un līdz ar to arī atbilstība Tiesas Reglamenta prasībām kopumā uzlabojas. 2022.gadā Tiesa pasludināja arī 8 spriedumus, 5 no tiem konstatējot vienu vai vairākus Konvencijas vai tās Protokolu pārkāpumus Latvijā.
16. 2023.gada 1.janvārī Tiesā izskatīšanu kopumā gaidīja 400 lietas ar sūdzībām par Konvencijas vai tās Protokolu iespējamiem pārkāpumiem Latvijā, no kurām 35 lietas jeb aptuveni 8,8% tika nodotas izskatīšanai vienam tiesnesim (2019.gadā – 36%, 2020.gadā – 16%; 2021.gadā – 12%); 326 lietas jeb aptuveni 81,5% tika nodotas izskatīšanai Tiesas Komitejai trīs tiesnešu sastāvā, tādējādi turpinot 2020. un 2021.gadā iezīmējušos tendenci Latvijas lietu izskatīšanā, kad ievērojami palielinājās tieši Tiesas Komitejas izskatīto lietu skaits, salīdzinot ar līdz 2020.gadam valdošo tendenci, kad Tiesas Komiteja izskatīja salīdzinoši nelielu Latvijas lietu daļu

¹³ Konvencijas 15.Protokola skaidrojošais ziņojums, pieejams:
https://www.echr.coe.int/documents/protocol_15_explanatory_report_eng.pdf.

(2018.gadā – 24%; 2019.gadā – 27%; 2020.gadā – 61%; 2021.gadā – 67%). Izskatīšanai Palātā septiņu tiesnešu sastāvā 2022.gadā nodotas 39 lietas jeb aptuveni 9,75% lietu (2019.gadā – 37%, 2020.gadā – 22%; 2021.gadā – 21%). Vienu lietu, kurā Latvija ir valsts-atbildētāja, Tiesa izskata Lielās palātas sastāvā, taču statistikas pārskatā par Tiesā izskatāmajām Latvijas lietām šī lieta neparādās, jo lietā primārā atbildētāja ir Portugāle.¹⁴ Pārstāvis vērs uzmanību uz to, ka tendence arvien vairāk lietu nodot izskatīšanai Tiesas Komitejai, nevis Palātai vai Lielajai palātai, vienlaikus samazinoties to lietu skaitam, ko nodod izskatīšanai vienam tiesnesim, norāda uz divām lietām: (1) no Latvijas iesniegto sūdzību kvalitāte kopumā uzlabojas; (2) Tiesas 2021.gadā ieviestā stratēģija lietu izskatīšanai, vairāk lietu nododot izskatīšanai tieši Tiesas Komitejā, ir radījusi ievērojamu ietekmi uz Latvijas lietām. Tas savukārt liecina par to, ka liela daļa lietu, kurās Latvija ir valsts-atbildētāja, skar jautājumus, par ko Tiesai jau ir izveidojusies skaidra judikatūra.

17. Tiesā reģistrēto un valdībai nosūtīto iesniegumu skaita salīdzinājums ir attēlots diagrammā Nr.1.

Diagramma Nr.1

¹⁴ Duarte Agostinho un citi pret Portugāli un 32 citām valstīm (iesniegums Nr.39371/20).

I.2. TIESAS PIENĒMTIE NOLĒMUMI

18. Izlemjot Tiesā iesniegtās sūdzības, Tiesa pieņem spriedumu vai lēmumu. Lēmumi un spriedumi, kurus Tiesa pieņēmusi trīs tiesnešu Komitejas vai Lielās palātas sastāvā, kā arī Tiesas Palātas septiņu tiesnešu sastāvā pieņemtie lēmumi stājas spēkā to pasludināšanas dienā. Savukārt Tiesas Palātas pieņemtie spriedumi stājas spēkā 3 mēnešus pēc to pasludināšanas, ja neviena no pusēm atbilstoši Konvencijas 43.pantam nelūdz lietas atkārtotu izskatīšanu Tiesas Lielajā palātā, vai pēc šāda lūguma noraidīšanas. Lai gan bieži Tiesas lēmumiem netiek piešķirta pietiekama uzmanība, tie veido pietiekami apjomīgu un svarīgu Tiesas judikatūru. Tādēļ šī ziņojuma pielikumā apkopoti un ziņojuma B daļā analizēti visi Tiesas 2022.gadā pasludinātie nolēmumi Latvijas lietās – gan spriedumi, gan lēmumi.
19. Kopš Konvencijas spēkā stāšanās Latvijā līdz 2022.gada 31.decembrim Tiesa kopumā Latvijas lietās ir pasludinājusi 374 nolēmumu.¹⁵ Lielākā daļa jeb 167 nolēmumi ir lēmumi,¹⁶ ar kuriem sūdzības noraidītas kā nepieņemamas tālākai izskatīšanai vai ar kuriem lietas svītrotas no Tiesā izskatāmo lietu saraksta, jo iesniedzēji nevēlējās uzturēt savu sūdzību, vai ar kuriem atzīts, ka lieta atrisināta nacionālajā līmenī. Tiesa ir pasludinājusi arī 51 lēmumu, apstiprinot mierizlīgumu vai valdības iesniegto vienpusējo deklarāciju. No kopumā Tiesas Latvijas lietās pasludinātajiem 156 spriedumiem,¹⁷ 32 lietās Tiesa nekonstatēja nevienu Konvencijā vai tās Protokolos garantēto tiesību pārkāpumu. Tādējādi secināms, ka 2022.gada nogalē joprojām nedaudz vairāk ir to nolēmumu, kuros nav konstatēts Konvencijas vai tās Protokolu pārkāpums. No 374 nolēmumiem Latvijas lietās 199 ir lēmumi par sūdzību noraidīšanu un spriedumi, kuros pārkāpumi nav konstatēti (~53,2%). Savukārt viens vai vairāki Konvencijas vai tās Protokolu pārkāpumi ir konstatēti vai atzīti kopumā ar 175 nolēmumiem (~46,8%).
20. 2022.gadā Tiesa Latvijas lietās ir pasludinājusi 13 nolēmumus: 5 lēmumus par sūdzību nepieņemšanu izskatīšanai pēc būtības¹⁸ un 8 spriedumus, no kuriem 5 spriedumos konstatēts Konvencijā vai tās Protokolos garantēto tiesību pārkāpums.¹⁹ Atlikušajos 3 spriedumos Tiesa konstatēja, ka Konvencijas vai tās Protokolu pārkāpums nav noticis.²⁰ Turklāt viens no spriedumiem, kuros Konvencijas un tās Protokolu pārkāpums nav konstatēts, pieņemts Tiesas Lielās palātas sastāvā. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, 2022.gadā pasludināto Tiesas nolēmumu skaits Latvijas lietās atkal ir nedaudz pieaudzis, taču joprojām nesasniedz tādu nolēmumu skaitu, kādu Tiesa ik gadu pieņēma pirms 2018.gada (piemēram, 2017.gadā – 22 nolēmumi, bet 2019.gadā – 9 nolēmumi, bet 2020.gadā – 15 nolēmumi; 2021.gadā – 6 nolēmumi). Tiesas pieņemto nolēmumu skaits pa gadiem kopš 2012.gada attēlots diagrammā Nr.2, bet sadalījums pa nolēmumu veidiem (2019.-2022.gadā) – diagrammā Nr.3.

Diagramma Nr.2

¹⁵ Ieskaitot tās lietas, par kurām Tiesa nav lūgusi Latvijas valdības apsvērumus.

¹⁶ Ieskaitot tās lietas, par kurām Tiesa nav lūgusi Latvijas valdības apsvērumus.

¹⁷ Ieskaitot spriedumus, kas 2022.gada 31.decembrī vēl nebija stājušies spēkā.

¹⁸ Lēmumi lietās: *Krasovickis un Kargins pret Latviju*; *M.A. un citi pret Latviju*; *Liepiņš pret Latviju*; *Masteiko pret Latviju* un *Grīnbergs pret Latviju*.

¹⁹ Spriedumi lietās: *Lapsa pret Latviju*; *Tučs pret Latviju*; *Jansons pret Latviju*; *Straume pret Latviju*; *Pīlāgs pret Latviju*. Lietā *Jansons pret Latviju* Tiesas Palāta spriedums stājās spēkā 2023.gada 30.janvārī, kas ir pēc tam, kad Tiesa noraidīja valdības lūgumu lietu nodot izskatīšanai Tiesas Lielajā palātā.

²⁰ Spriedumi lietās: *Rimšēvičs pret Latviju*; *Naumenko un SIA RIX Shipping pret Latviju* un *Savickis un citi pret Latviju*. Lietā *Rimšēvičs pret Latviju* Tiesas Palātas spriedums stājās spēkā 2023.gada 3.aprīlī, kas ir pēc tam, kad Tiesa noraidīja iesniedzēja lūgumu lietu nodot izskatīšanai Tiesas Lielajā palātā. Savukārt lietā *Savickis un citi pret Latviju* Tiesa secināja, ka nav noticis iesniedzēju Konvencijas 1.Protokola 1.pantā garantēto tiesību uz īpašumu kopsakarā ar diskriminācijas aizliegumu pārkāpums Tiesas Lielās palātas formātā.

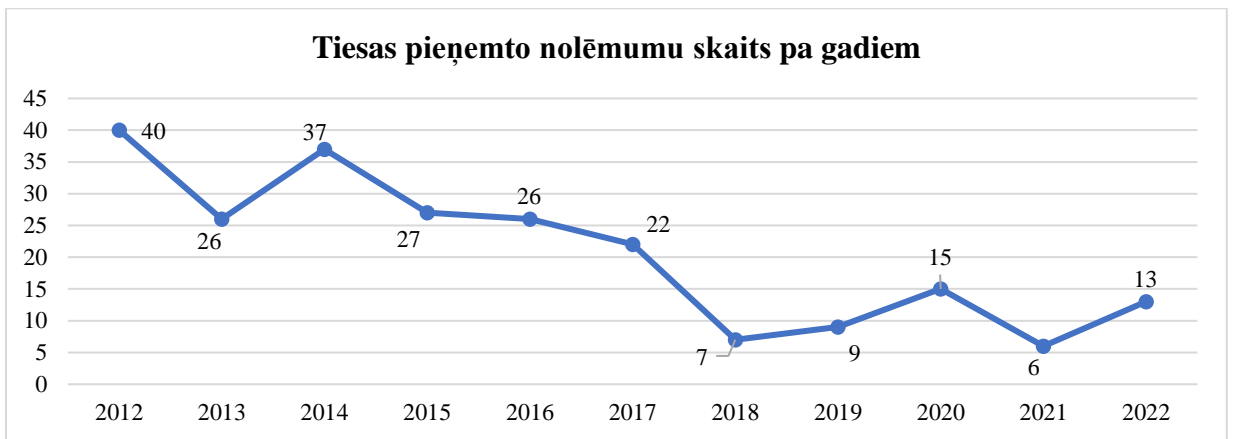
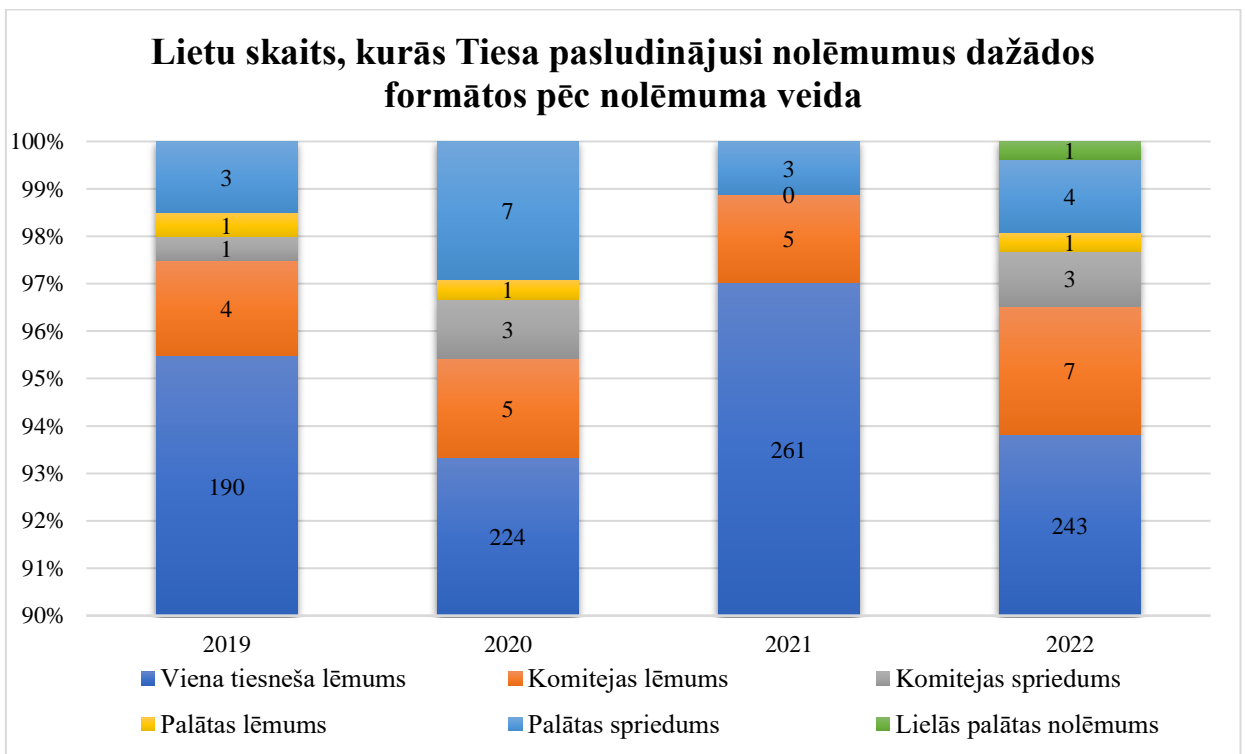

Diagramma Nr.3

21. Jāatgādina, ka vienā iesniegumā persona var būt ietvērusi sūdzības par vairāku Konvencijā un tās Protokolos garantēto tiesību pārkāpumiem. Turklāt Tiesa vērtē katras sūdzības pieņemamību izskatīšanai pēc būtības atsevišķi. Tas nozīmē, ka Tiesas secinājumi par vienā iesniegumā iekļauto sūdzību pieņemamību un būtību var būt dažādi, jo Tiesa var atzīt sūdzību par nepieņemamu, neizpildoties kaut vai vienam no Konvencijas 35.pantā iekļautajiem pieņemamības kritērijiem, bet tajā pašā nolēmumā konstatēt citas Konvencijā vai tās Protokolos garantēto tiesību pārkāpumu vai secināt, ka Konvencijā vai tās Protokolos garantēto tiesību pārkāpums nav pieļauts, kā tas bija trīs 2022.gadā pasludinātajos Tiesas spriedumos: lietās *Savickis un citi pret Latviju*; *Rimšēvičs pret Latviju* un *Naumenko un SIA RIX Shipping pret Latviju*.
22. 2022.gadā Tiesas pasludinātajos 5 lēmumos Latvijas lietās, ar kuriem iesniedzēju sūdzības noraidītas, Tiesa šādu lēmumu pieņēmusi dažādu apsvērumu dēļ. Piemēram, lietā *M.A. un citi pret Latviju* Tiesa noraidīja iesniedzēju sūdzības par iespējamiem necilvēcīgas apiešanās aizlieguma un kolektīvās izraidīšanas aizlieguma pārkāpumiem gan atsevišķi, gan kopsakarā ar efektīvu tiesību aizsardzības līdzekļu trūkumu imigrācijas kontekstā, jo iesniedzēju sūdzības

bija acīmredzami nepamatotas.²¹ Tiesa uzsvēra, ka iesniedzēji bija vērsušies ar līdzīgām sūdzībām jau pret Poliju un Lietuvu,²² kurās Tiesa bija konstatējusi Konvencijā un tās Protokolos garantēto tiesību pārkāpumus, tāpēc viņu pārstāvim Tiesā, kurš viņus pārstāvēja arī lietās, kurās valstis-atbildētājas bija Polija un Lietuva, bija zināmas prasības pierādījumiem, kas jāiesniedz Tiesā, lai pamatotu sūdzības par iespējamiem šāda veida pārkāpumiem. Tā kā iesniedzēju pārstāvis to nebija izdarījis, Tiesa sūdzības noraidīja. Savukārt lietā *Liepiņš pret Latviju* Tiesa noraidīja iesniedzēja sūdzības par tiesību uz brīvām vēlēšanām (Konvencijas 1.Protokola 3.pants) un nevainīguma prezumpcijas (Konvencijas 6.panta 2.punkts) iespējamiem pārkāpumiem, jo iesniedzējs nebija izsmēlis viņam pieejamos nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus.²³ Proti, Tiesa secināja, ka, lai arī iesniedzējs bija vērsies ar sūdzībām Satversmes tiesā, Satversmes tiesa atteicās ierosināt tiesvedību sūdzības juridiskā pamatojuma trūkuma dēļ, kas norādīja, ka viņš nebija atbilstoši nacionālā regulējuma prasībām izsmēlis pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus. Šajā lēmumā Tiesa uzsvēra iesniedzēja kā Saeimas deputāta zināšanas par tiesvedībām Satversmes tiesā, kā arī atzīmēja, ka citā lietā cita Saeimas deputāta sūdzību par identisku situāciju Satversmes tiesa izskatīja pēc būtības.²⁴ Līdzīgu apsvērumu vadīta Tiesa noraidīja arī iesniedzēju sūdzības par iespējamu tiesību uz īpašumu un diskriminācijas aizlieguma (Konvencijas 14.pants) pārkāpumu lietā *Krasovickis un Kargins pret Latviju*. Šajā lietā iesniedzēji sūdzējās, ka pret viņiem esot bijusi vērsta atšķirīga attieksme salīdzinājumā ar kreditoriem, kuru aktīvi tika nodoti AS "Citadele banka" pēc AS "Parex banka" reorganizācijas, jo AS "Citadele banka" kreditori atbilstoši normatīvajam regulējumam saņēma viņiem pienākošos procentu maksājumus. Tiesa iesniedzēju sūdzības par iespējamu tiesību uz īpašumu pārkāpumu noraidīja kā acīmredzami nepamatotas, jo iesniedzēji paši bija uzņēmušies komercdarbības risku, kas ietver arī potenciālu īpašuma tiesību ierobežojumu vai pat zudumu neveiksmīgas komercdarbības rezultātā. Savukārt viņu sūdzības par iespējamu diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu Tiesa noraidīja, jo iesniedzēji nebija izsmēlušī nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus – savās sūdzībās Satversmes tiesai iesniedzēji nebija izvirzījuši argumentu par iespējamu diskrimināciju vai Satversmes tiesa šajā daļā bija atteikusies ierosināt tiesvedību.²⁵ Savukārt lietās *Masteiko pret Latviju* un *Grīnbergs pret Latviju* Tiesa pieņēma lēmumu, atbilstoši Konvencijas 37.pantam svītrojot lietu no Tiesā izskatāmo lietu saraksta, jo iesniedzēji vai nu neuzturēja iesniegtās sūdzības vai arī pārtrauca saziņu ar Tiesu.²⁶

23. Papildus iepriekš apskatītajiem Tiesas lēmumiem par sūdzību nepieņemšanu izskatīšanai pēc būtības, arī 3 spriedumos daļa no iesniegtajām sūdzībām ir atzītas par nepieņemamām izskatīšanai pēc būtības, kamēr atlikušās sūdzības vērtētas pēc būtības. Lietā *Savickis un citi pret Latviju* Tiesas Lielā palāta svītvoja pirmā iesniedzēja sūdzību no Tiesā izskatāmo lietu saraksta, jo viņš lietas izskatīšanas laikā bija miris, un viņa mantinieki un tuvinieki nevēlējās uzturēt viņa sūdzību par iespējamu viņa kā Latvijas nepilsoņa diskrimināciju attiecībā uz vecuma pensijas aprēķināšanas kārtību par darbu un tam pielīdzināmiem periodiem PSRS okupācijas laikā ārpus Latvijas teritorijas (Konvencijas 1.Protokola 1.pants kopsakarā ar Konvencijas 14.pantu). Līdz ar to, atsaucoties uz Konvencijas 37.pantu un tās labi iedibināto judikatūru, Tiesa secināja, ka lietā nepastāvēja īpaši apstākļi, piemēram, nepieciešamība sūdzību izskatīt cilvēktiesību aizsardzības nolūkā, lai pirmā iesniedzēja sūdzību turpinātu izskatīt.²⁷

²¹ *M.A. un citi pret Latviju* (iesniegums Nr.25564/18), 2022.gada 29.marta lēmums.

²² *M.K. un citi pret Poliju* (iesniegumi Nr.40503/17 un citi), 2020.gada 23.jūlija spriedums; *M.A. un citi pret Lietuvu* (iesniegums Nr.59793/17), 2018.gada 11.decembra spriedums.

²³ *Liepiņš pret Latviju* (iesniegums Nr.24827/16), 2022.gada 31.marta lēmums.

²⁴ Satversmes tiesas 2019.gada 23.decembra spriedums lietā Nr.2019-08-01.

²⁵ *Krasovickis un Kargins pret Latviju* (iesniegumi Nr.19534/16 un 19653/16), 2022.gada 3.februāra lēmums. Šajā lietā Tiesa pasludināja lēmumu, nelūdzot valdībai apsvērumus par iesniedzēju sūdzību pieņemamību un būtību.

²⁶ *Masteiko pret Latviju* (iesniegums Nr.50640/18), 2022.gada 19.maija lēmums; *Grīnbergs pret Latviju* (iesniegums Nr.42627/19), 2022.gada 8.septembra lēmums.

²⁷ *Savickis un citi pret Latviju* (iesniegums Nr.49270/11), Lielās palātas 2022.gada 9.jūnija spriedums.

Savukārt lietā *Rimšēvičs pret Latviju* Tiesa vienlaikus ar savu secinājumu, ka nav noticis iesniedzēja tiesību uz personisko brīvību un drošību (Konvencijas 5.panta 1.punkts) pārkāpums, noraidīja iesniedzēja sūdzības par Konvencijas 5.panta 3.punkta un Konvencijas 5.panta 4.punkta iespējamiem pārkāpumiem. Tiesa secināja, ka iesniedzēja sūdzība par to, ka viņam neesot bijis pieejams mehānisms aizturēšanas pamatoības apstrīdēšanai, bija noraidāma, jo iesniedzējs nebija ievērojis 6 mēnešu termiņu sūdzības iesniegšanai. Proti, iesniedzējs bija izmantojis nepiemērotus tiesību aizsardzības līdzekļus, kas, Tiesas ieskatā, nebija uzskatāmi par efektīviem, lai atrisinātu iesniedzēja konkrēto sūdzību. Tādēļ Tiesa norādīja, ka termiņu sūdzības iesniegšanai nevar skaitīt no brīža, kad stājies spēkā galējais nolēmums, izsmelot šos nepiemērotus tiesību aizsardzības līdzekļus. Ņemot vērā, ka termiņš bija jāskaita no agrāka datuma, sūdzību iesniedzējs bija iesniedzis pēc 6 mēnešu termiņa. Atlikušo iesniedzēja sūdzību Tiesa atzina par acīmredzami nepamatotu.²⁸ Visbeidzot lietā *Naumenko un SIA RIX Shipping pret Latviju* Tiesa pasludināja spriedumu, secinot, ka nav pārkāptas otrā iesniedzēja tiesības uz korespondences neaizskaramību (Konvencijas 8.pants), vienlaikus noraidot kā nepieņemamas pirmā iesniedzēja sūdzības, jo pirmais iesniedzējs nevarēja tikt uzskatīts par iespējama Konvencijā garantēto tiesību pārkāpuma upuri. Proti, ņemot vērā, ka pirmais iesniedzējs administratīvā procesa par iespējamiem konkurences pārkāpumiem pārstāvēja otro iesniedzēju un rīkojās tās interesēs, bet izmeklēšanas darbības bija vērstas pret otro iesniedzēju, nevarēja uzskatīt, ka viņš pats būtu uzskatāms par iespējama Konvencijas pārkāpuma upuri.²⁹

24. Ņemot vērā, ka salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem 2022.gadā ir palielinājies Tiesas nolēmumu skaits, 2022.gadā ir palielinājies arī Tiesas piešķirto kompensāciju kopējais apmērs. 2022.gadā Tiesa kopumā pasludināja 8 spriedumus, no kuriem 5 konstatēts Konvencijas vai tās Protokolu pārkāpums. Visās šajās lietās Tiesa piešķīra iesniedzējiem arī atlīdzību, nevienā spriedumā nesecinot, ka pārkāpuma konstatācija jau pati par sevi ir pietiekama taisnīga atlīdzība par konstatēto Konvencijas pārkāpumu. 2019.gadā Tiesa kompensācijās kopumā piešķīra 11 762,30 eiro, 2020.gadā – 29 035,35 eiro, bet 2021.gadā Tiesa kopumā kompensācijās piešķīra 3 850 eiro. Savukārt 2022.gadā Tiesa kompensācijās kopumā piešķīra 77 078,75 eiro. Lai arī 2022.gadā piešķirto kompensāciju apjoms ir lielāks nekā 2019.-2021.gadā, jāuzsver, ka 2022.gadā pasludināto nolēmumu saturiskie aspekti un tajos konstatētie Konvencijas pārkāpumi ir saistīti ar būtiskākiem personu tiesību un vairāku Konvencijas normu pārkāpumiem (tiesības uz dzīvību, mājokļa neaizskaramība, arodbiedrību biedru tiesības u.c.), kas ir viens no skaidrojumiem, kāpēc piešķirto kompensāciju apmērs ir salīdzinoši lielāks. Turklāt 2021. un 2022.gadā atbilstoši Tiesas rīcībā esošajai informācijai Latvijas makroekonomiskie rādītāji ir uzlabojušies, kas atbilstoši Tiesas darbības metodēm ļauj Tiesai palielināt personām piešķiramo atlīdzību apmēru, ja tiek konstatēts Konvencijas vai tās Protokolu pārkāpums Latvijā, kas ir otrs skaidrojums tam, kādēļ piešķirto kompensāciju apjoms ir pieaudzis un varētu pieaugt arī turpmāk. Tomēr šī summa joprojām sastāda pavisam nelielu daļu no sūdzības iesniedzēju lūgto kompensāciju apmēra. Proti, 2022.gada pasludināto nolēmumu lietās personas kopumā lūdza kompensācijas 1 435 913,45 eiro apmērā, bet Tiesa, piešķirot kompensācijās kopumā nedaudz vairāk par 77 tūkstošiem eiro, ir piešķīrusi aptuveni 5,4% no iesniedzēju šajās lietās lūgtajām kompensācijām (2021.gadā – 0,4%; 2020.gadā – 2,1%; vidēji 0,4-7%).
25. Kopumā kopš Konvencijas spēkā stāšanās Latvijā līdz 2022.gada 31.decembrim Tiesa kompensācijās piešķīrusi 2 223 752,75 eiro. Tabulā Nr.1 redzama 2022.gadā kopējā Tiesas piespriedto kompensāciju summa par konstatētajiem pārkāpumiem salīdzinājumā ar iesniedzēju pieprasīto summu. Savukārt 4.diagrammā apskatāms, kādas summas Tiesa kompensācijās piešķīrusi 2016.-2022.gadā.

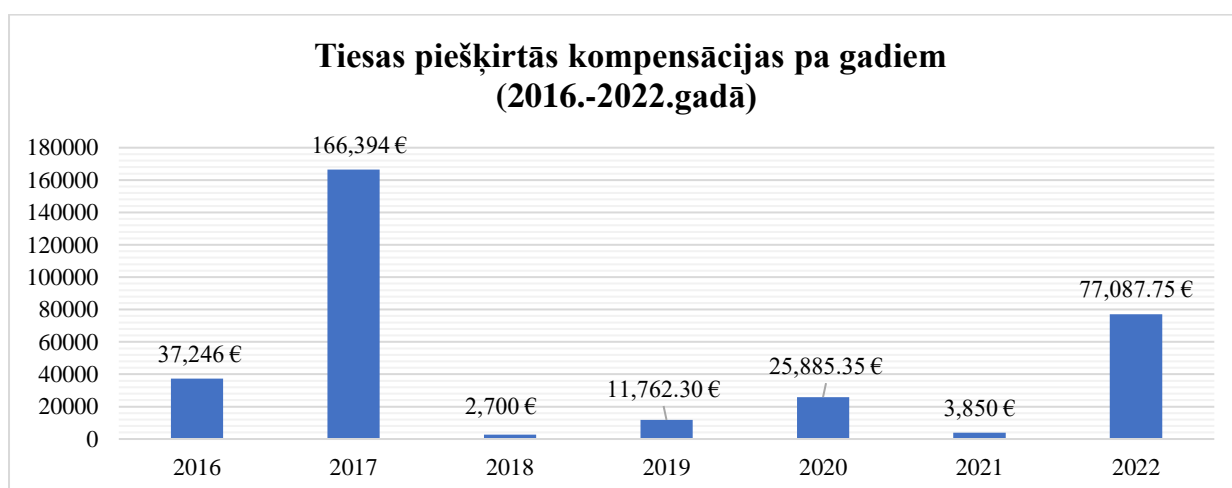
Tabula Nr.1

²⁸ *Rimšēvičs pret Latviju* (iesniegums Nr.56425/18), 2022.gada 10.novembra spriedums.

²⁹ *Naumenko un SIA "RIX Shipping" pret Latviju* (iesniegums Nr.50805/14), 2022.gada 23.jūnija spriedums.

Lieta	Iesniedzēju pieprasītās kompensācijas			Tiesas piešķirtās kompensācijas apmērs		
	Par kaitējumu	Par zaudējumiem	Tiesāšanās izdevumi	Par kaitējumu	Par zaudējumiem	Tiesāšanās izdevumi
<i>Krasovickis un Kargins pret Latviju</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Pīlāgs pret Latviju</i>	30 000 EUR	185,39 EUR	1 500 EUR	-	-	1 000 EUR
<i>M.A. un citi pret Latviju</i>	105 000 EUR	-	6 327,81 EUR	-	-	-
<i>Liepiņš pret Latviju</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Masteiko pret Latviju</i>	30 000 EUR	33 009,54 EUR	-	-	-	-
<i>Straume pret Latviju</i>	50 000 EUR	103 556,98 EUR	11 562,28 EUR	25 000 EUR		11 562,28 EUR
<i>Savickis un citi pret Latviju</i>	25 000 EUR	66 110 EUR	4 650 EUR	-	-	-
<i>Naumenko un SIA RIX Shipping pret Latviju</i>	20 000 EUR	-	5 901,51 EUR	-	-	-
<i>Grīnbergs pret Latviju</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Jansons pret Latviju</i>	100 000 EUR	8 761,40 EUR	13 573,54 EUR	8 000 EUR	-	5 316,47 EUR
<i>Tučs pret Latviju</i>	15 000 EUR	18 293,52 EUR	3 000 EUR	6 000 EUR	-	1 000 EUR
<i>Lapsa pret Latviju</i>	760 000 EUR	-	24 481,48 EUR	10 000 EUR	-	9 200 EUR
<i>Rimšēvičs pret Latviju</i>	-	-	-	-	-	-
Kopā	1 435 913,45 EUR			77 078,75 EUR		

Diagramma Nr.4

26. 2022.gadā Tiesas pasludinātajos spriedumos Latvijas lietās Tiesa vērtējusi sūdzības par Konvencijas 2.panta (tiesības uz dzīvību – valsts pozitīvais pienākums nodrošināt efektīvu izmeklēšanu) iespējamu pārkāpumu, 5.panta (tiesības uz personisko brīvību un drošību) iespējamu pārkāpumu, 6.panta (tiesības uz taisnīgu tiesu) iespējamu pārkāpumu, 8.panta (tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību) iespējamu pārkāpumu, 11.panta (biedrošanās brīvība) iespējamu pārkāpumu, 13.panta (efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi) iespējamu pārkāpumu un 1.Protokola 1.panta (tiesības uz īpašumu) iespējamu pārkāpumu.

27. Vispirms Pārstāvis pievēršas Tiesas spriedumiem, kuros konstatēts Konvencijas vai tās Protokolu pārkāpums. Lietā *Pīlāgs pret Latviju* Tiesa izskatīja personas sūdzību par iespējamu tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu saistībā ar administratīvā pārkāpuma lietu, kuras ietvaros nacionālās tiesas nebija pārbaudījušas iesniedzēja iespējamu uzskūdišanu no tiesībsargājošo iestāžu puses. Tiesa konstatēja, ka administratīvā pārkāpuma procesā nacionālā tiesa atsaucās uz prokurora vērtējumu par iespējamu iesniedzēja uzskūdišanu kriminālprocesā, un, ļaujoties uz viņa secinājumiem, ka uzskūdišana nav notikusi, neizvērtēja atsevišķi iesniedzēja sūdzību par iespējamo uzskūdišanu. Līdz ar to, secinot, ka nacionālajai tiesai šāds izvērtējums bija jāveic, Tiesa konstatēja Konvencijas 6.panta pārkāpumu.³⁰ Savukārt lietā *Straume pret Latviju* Tiesa konstatēja gan iesniedzējas tiesību uz taisnīgu tiesu, gan tiesību uz biedrošanās brīvību pārkāpumu. Šajā lietā sūdzība par Konvencijas 11.panta iespējamu pārkāpumu bija saistīta ar iesniedzējas atbrīvošanu no darba tiesiskajām attiecībām pēc tam, kad viņa kā arodbiedrības priekšsēdētāja bija sagatavojusi un parakstījusi Satiksmes ministrijai adresētu vēstuli, kurā izklāstīti vairāki iespējamie pārkāpumi no VAS "Latvijas Gaisa satiksme" puses saistībā ar aeronavigācijas pakalpojumu drošību un kvalitāti, darbinieku darba laika uzskaiti un atalgojumu, kā arī citiem darba apstākļiem. Tiesa, izvērtējot šo sūdzību, konstatēja, ka nacionālās tiesas nebija pievērsušas pietiekamu rūpību iesniedzējas argumentiem, ka viņa rīkojusies arodbiedrības biedru vārdā, kā arī to, ka nacionālās tiesas nebija šo apsvērumu ņēmušas vērā, vērtējot iesniedzējai radītās sekas. Turklāt šajā lietā Tiesa konstatēja arī Konvencijas 6.panta pārkāpumu, jo tiesvedība iesniedzējas lietā nacionālā līmenī notika slēgtās sēdēs un tiesu nolēmumi nebija pasludināti publiski, nesniedzot izvērstu pamatojumu šādiem procesuālajiem lēmumiem.³¹ Lietā *Jansons pret Latviju* Tiesa konstatēja Konvencijas 8.panta atsevišķi un kopsakarā ar Konvencijas 13.pantu pārkāpumu, jo iesniedzējam nebija pieejami efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi un nodrošinātas procesuālās garantijas savu kā dzīvokļa īrnieka tiesību uz mājokļa neaizskaramību aizsardzībai, kad šīs tiesības negatīvi ietekmēja zvērināta tiesu izpildītāja īstenota nekustamā īpašuma ieguvēja ieviešana nekustamā īpašuma valdījumā.³² Lietā *Tučs pret Latviju* Tiesa konstatēja iesniedzēja tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu, jo atzina, ka nacionālo tiesu nolēmumos netika sniegts pietiekams vērtējums iesniedzēja kā arodbiedrības biedra argumentiem, ka uzņēmuma pārejas rezultātā pieņemtais lēmums viņu nepārcelt uz uzņēmumu, kas pārņēma viņa iepriekšējo darbavietu, nebija tiesisks.³³ Savukārt lietā *Lapsa pret Latviju* Tiesa konstatēja tiesību uz dzīvību pārkāpumu, jo nacionālā līmenī nebija nodrošināta efektīva iesniedzējas jaundzimušā mazuļa nāves apstākļu izmeklēšana. Šajā lietā Tiesa atzina, ka krimināllietas izmeklēšana nebija efektīva, īpaši uzsverot, ka krimināllietas par medicīnas personāla iespējamu nolaidību izskatīšanas ilgums, kas pārsniedza 10 gadus, noilguma dēļ liedza iesniedzējai iesniegt kompensācijas prasību pret ārstniecības personālu.³⁴
28. Savukārt, pievēršoties Tiesas spriedumiem, kuros Konvencijā un tās Protokolos garantēto tiesību pārkāpums nav konstatēts, Pārstāvis vispirms vēlas izcelt Tiesas Lielās palātas secinājumus lietā *Savickis un citi pret Latviju*. Šajā lietā Tiesas Lielā palāta, atsaucoties uz Latvijas valsts neatkarības turpinātības doktrīnu kā konstitucionālu pamatvērtību, kam ir ietekme uz Latvijas starptautiskajām saistībām, atzina, ka Konvencijas 1.Protokola 1.pants kopsakarā ar Konvencijas 14.pantu nav pārkāpts. Tiesa secināja, ka Latvijas nepilsoņu sūdzības par atšķirīgu attieksmi vecuma pensijas aprēķināšanā par periodu, kas PSRS okupācijas laikā nostrādāts ārpus Latvijas teritorijas, neatklāja Konvencijas pārkāpumu. Proti, Tiesa uzskatīja, ka Latvijas konkrētajā ģeopolitiskajā un vēsturiskajā situācijā Latvijai bija plašāka rīcības

³⁰ *Pīlāgs pret Latviju* (iesniegums Nr.66897/13), 2022.gada 3.marta spriedums.

³¹ *Straume pret Latviju* (iesniegums Nr.59402/14), 2022.gada 2.jūnija spriedums.

³² *Jansons pret Latviju* (iesniegums Nr.1434/14), 2022.gada 8.septembra spriedums.

³³ *Tučs pret Latviju* (iesniegums Nr.31876/15), 2022.gada 20.oktobra spriedums.

³⁴ *Lapsa pret Latviju* (iesniegums Nr.57444/19), 2022.gada 20.oktobra spriedums.

brīvība, nosakot atšķirīgu attieksmi vecuma pensijas aprēķināšanai, tāpēc Latvijas rīcība bija samērīga. Turklāt, analizējot šo lietu, būtiski pieminēt, ka lietā *Savickis un citi pret Latviju* Tiesa atkāpās no tās iepriekšējiem secinājumiem lietā *Andrejeva pret Latviju*, kur Tiesas Lielā palāta ļoti līdzīgos apstākļos iepriekš bija konstatējusi Konvencijas 1.Protokola 1.panta kopsakarā ar Konvencijas 14.pantu pārkāpumu.³⁵ Lietā *Naumenko un SIA RIX Shipping pret Latviju* Tiesa pirmā iesniedzēja sūdzību atzina pa nepieņemamu, savukārt, vērtējot otrās iesniedzējas sūdzību, Tiesa konstatēja, ka nav noticis tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību pārkāpums, jo iejaukšanās iesniedzējas tiesībās bija noteikta ar Konkurences likuma normām, tās mērķis bija likumpārkāpumu novēršana un valsts ekonomiskās labklājības aizsardzība un tā bija samērīga. Tiesa uzsvēra, ka iejaukšanās apjomu un pamatotību izvērtēja nacionālā tiesa, kas savā lēmumā bija sniegusi pietiekamu izvērtējumu par izmeklēšanas darbību nepieciešamību; turklāt iesniedzējai bija plašas procesuālās garantijas savu tiesību aizsardzībai.³⁶ Visbeidzot lietā *Rimšēvičs pret Latviju* Tiesa secināja, ka nav noticis Konvencijas 5.panta pārkāpums, jo iesniedzēja aizturēšana uz aizdomu par iespējama noziedzīga nodarījuma izdarīšanu pamata bija pamatota un samērīga.

29. Par katru Tiesas pieņemto spriedumu, kurā tiek konstatēts Konvencijas vai tās Protokolu pārkāpums, atbilstoši Noteikumu 10.7.punktam Birojs gatavo informatīvo ziņojumu Ministru kabinetam, kurā sniegts īss pārskats par lietas faktiem, tās virzību Tiesā, Tiesas izdarītajiem secinājumiem un identificētajām problēmām. Tāpat ziņojumos Ministru kabinetam Birojs iekļauj priekšlikumus par nepieciešamajiem pasākumiem sprieduma izpildei un līdzīgu pārkāpumu nepieļaušanai nākotnē. Šie priekšlikumi var ietvert nepieciešamību izdarīt grozījumus normatīvajā regulējumā, izmaiņas pastāvošajā iestāžu/institūciju praksē vai tiesu judikatūrā un citus pasākumus. Par katru Tiesas pieņemto nolēmumu Birojs gatavo informatīvu apkopojumu, kas tiek publicēts Ārlietu ministrijas un Augstākās tiesas tiešsaistes vietnēs, tādējādi informējot sabiedrību par Tiesas judikatūras attīstību Latvijas lietās, Tiesas vērtējumu un secinājumiem. Tiesas nolēmumu publicēšana un skaidrošana sabiedrībai ir viens no pasākumiem Tiesas nolēmumu izpildei.

30. Tabulā Nr.2 apkopota informācija par Tiesas spriedumu un lēmumu skaitu 2013.-2022.gadā.

Tabula Nr.2

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Spriedumu skaits kopā	10	19	7	16	14	3	4	9	3	8
Tajā skaitā spriedumi, kuros konstatēti pārkāpumi	10	17	6	9	12	1	4	8	2	5
Tajā skaitā spriedumi, kuros nav konstatēti pārkāpumi	0	2	1	7	2	2	0	1	1	3
Lēmumi, ar kuriem sūdzības noraidītas pēc valdības apsvērumu saņemšanas (t.sk., ja iesniedzēji vairs nevēlas uzturēt savu sūdzību)	14	17	12	9	6	3	3	5	3	4

³⁵ *Savickis un citi pret Latviju* (iesniegumi Nr.49270/11) 2022.gada 9.jūnija Lielās palātas spriedums; *Andrejeva pret Latviju* (iesniegums Nr.55707/00, 2009.gada 18.februāra Lielās palātas spriedums.

³⁶ *Naumenko un SIA "RIX Shipping" pret Latviju* (iesniegums Nr.50805/14), 2022.gada 23.jūnija spriedums.

Lēmumi, ar kuriem sūdzības noraidītas bez valdības apsvērumu lūgšanas	2	1	1	0	0	1	2	0	0	1
Lēmumi, ar kuriem apstiprināti mierizlīgumi, vienpusējās deklarācijas	0	0	7	1	2	0	0	1	0	0
Nolēmumu skaits kopā	26	37	27	26	22	6	7	15	6	13

31. Plašāka informācija par Tiesas 2022.gadā pasludinātajiem nolēmumiem sniegta Ziņojuma pielikumā, bet analītisks pārskats par Tiesas judikatūras attīstību Latvijas lietās 2022.gadā – Ziņojuma B daļā.

I.3. TIESAS NOLĒMUMU IZPILDE

32. Pēc Tiesas nolēmuma spēkā stāšanās tā izpildes uzraudzība tiek nodota Eiropas Padomes (EP) Ministru komitejai, kuras uzdevums ir vērtēt, vai nacionālajā līmenī veiktie pasākumi Tiesas nolēmumā identificēto problēmu novēršanai ir atbilstoši un pietiekami. Tiesas nolēmumu izpildes gaitā Pārstāvis sniedz informāciju par individuāla rakstura pasākumiem nolēmuma izpildei, piemēram, Tiesas piešķirtās atlīdzības samaksu vai tiesvedības atjaunošanu nacionālā līmenī, un vispārēja rakstura pasākumiem, piemēram, grozījumiem normatīvajā regulējumā, pastāvošās prakses vai judikatūras maiņu. Informāciju par veiktajiem pasākumiem Pārstāvis sniedz rīcības ziņojumā vai rīcības plānā, kas 6 mēnešu laikā pēc nolēmuma stāšanās spēkā jāiesniedz EP Ministru komitejā, kas tos apkopo un publicē Tiesas spriedumu izpildes departamenta tiešsaistes vietnē.³⁷ Ja EP Ministru komiteja uzskata, ka valsts-atbildētājas īstenotie pasākumi ir pietiekami, lai novērstu gan sekas, kas radītas iesniedzējam konkrētajā lietā, gan līdzīgus pārkāpumus nākotnē, tā pieņem rezolūciju par nolēmuma izpildi, ar ko arī noslēdzas Tiesas nolēmuma izpildes uzraudzība. EP Ministru komiteja galvenokārt uzrauga Tiesas spriedumu izpildi, taču līdzīgs process kopš Konvencijas 14.Protokola spēkā stāšanās ir attiecināms arī uz Tiesas lēmumu par mierizlīguma apstiprināšanu izpildi, kas gan vairumā gadījumu aprobežojas ar Tiesas piešķirtās atlīdzības samaksu iesniedzējam.
33. Nacionālajā līmenī spriedumu izpilde aizsākas ar Biroja sagatavoto informatīvo ziņojumu Ministru kabinetam par Tiesas spriedumu, kurā konstatēts Konvencijas vai tās Protokolu pārkāpums. Lai veicinātu Tiesas nolēmumu pienācīgu izpildi, Tieslietu ministrijā ir izveidota darba grupa, kurā Pārstāvis sniedz informāciju ne tikai par Tiesas spriedumos jau konstatētajām problēmām, bet arī par problēmjuautājumiem, kas izriet no lietām, kurās tiesvedība turpinās. Tāpat Pārstāvis un Biroja darbinieki piedalās dažādu Tieslietu ministrijas izveidoto pastāvīgo darba grupu sanāksmēs, kurās tiek apskatītas Tiesas spriedumos identificētās problēmas un nacionālajā regulējumā nepieciešamie grozījumi, lai šīs problēmas novērstu. Tomēr bieži vien Tiesas spriedumā identificēto trūkumu novēršanai pietiek ar pastāvošās prakses vai judikatūras maiņu, un grozījumi normatīvajā regulējumā nav nepieciešami. Tādēļ viens no būtiskākajiem vispārēja rakstura pasākumiem Tiesas spriedumu izpildei ir sabiedrības, amatpersonu, tiesību normu piemērotāju informēšana par Tiesas izdarītajiem secinājumiem un identificētajiem trūkumiem, kā arī Tiesas nolēmumu skaidrošana plašākai sabiedrībai. Tādēļ pēc visu Tiesas nolēmumu (gan spriedumu, gan lēmumu, kuros ietverta saturiska analīze par personas sūdzību) pasludināšanas Birojs latviešu valodā sagatavo īsu Tiesas nolēmuma kopsavilkumu, kuru publicē Ārlietu ministrijas tīmekļa vietnē sadaļā “Latvijas pārstāvis starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās”.³⁸ Turklāt, lai pievērstu plašākas sabiedrības uzmanību Tiesas

³⁷ <http://hudoc.exec.coe.int/eng>.

³⁸ [https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunumi?category\[586\]=586&page=0](https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunumi?category[586]=586&page=0).

judikatūrai Latvijas lietās, šos pārskatus bieži vien savā tīmekļa vietnē pārpublicē Augstākā tiesa, žurnāls “Jurista Vārds” un citi.

34. 2022.gadā jaunu rīcības ziņojumu/ plānu Pārstāvis iesniedza lietās *Bērziņš un citi pret Latviju*³⁹ un *Močuļskis pret Latviju*,⁴⁰ kurās Tiesa spriedumu, konstatējot Konvencijas un tās Protokolu pārkāpumu, pasludināja 2020. un 2021.gadā. Abās šajās lietās Pārstāvis sniedza informāciju par grozījumiem normatīvajā regulējumā, kas stājušies spēkā vai nu pirms vai pēc Tiesas nolēmuma pasludināšanas. Piemēram, lietā *Močuļskis pret Latviju* Tiesa konstatēja Konvencijas 8.panta pārkāpumu saistībā ar kratīšanu un dokumentu izņemšanu no advokāta mājokļa, kas bija arī viņa prakses vieta. Tiesa secināja, ka Kriminālprocesa likums neparedzēja pietiekamas procesuālās garantijas, lai advokāts, kura darbību aizsargā profesionālais noslēpums, varētu iebilst pret izņemamajiem dokumentiem, norādot, ka tie satur šādu profesionālo noslēpumu, un neatkarīgs vērtētājs varētu pārbaudīt šādus argumentus, nodrošinot profesionālā noslēpuma aizsardzību. Sprieduma izpildes ietvaros Biroja darbinieki sniedza atbalstu Tieslietu ministrijas paspārnē izveidotajai pastāvīgajai Kriminālprocesa likuma darba grupai, izstrādājot nepieciešamos grozījumus normatīvajā regulējumā, lai šādu advokāta profesionālo noslēpumu aizsargātu. Rezultātā 2022.gada nogalē tika pieņemti grozījumi Kriminālprocesa likumā, taču jau grozījumu izstrādes procesā Pārstāvis iesniedza Spriedumu izpildes departamentam rīcības plānu par Tiesas sprieduma lietā *Močuļskis pret Latviju* izpildi.⁴¹ Savukārt vēl pirms Tiesas sprieduma lietā *Bērziņš un citi pret Latviju* pasludināšanas kompetentās iestādes bija izstrādājušas un Ministru kabinets jau bija pieņēmis noteikumus, izveidojot mehānismu kompensācijas aprēķināšanai un izmaksai pa centralizētās ūdensapgādes, centralizētās kanalizācijas sistēmas vai tās daļas ierīkošanai vai pārbūvei nepieciešamā nekustamā īpašuma lietošanas tiesību aprobežošanu. Līdz ar to, sniedzot informāciju par vispārējiem pasākumiem šī sprieduma izpildei, Pārstāvis informēja EP Spriedumu izpildes departamentu par minētajiem Ministru kabineta noteikumiem, vienlaikus sniedzot arī piemērus par to, kā šādu kompensāciju izmaksa tiek organizēta praksē.⁴² Tā kā Tiesas konstatētais Konvencijas 1.Protokola 1.panta pārkāpums lietā *Bērziņš un citi pret Latviju* bija saistīts ar iesniedzēju tiesību uz īpašumu ierobežojumu, kad viņu nekustamā īpašuma teritorijā saistībā ar stigra režīma aizsargjoslu ap ūdens ņemšanas vietu bija noteikts liegums, ko varēja pielīdzināt *de facto* īpašuma atsavināšanai bez kompensācijas, tad Ministru kabineta noteikumi, kas paredz kompensācijas aprēķināšanas metodes un izmaksu šādās situācijās, Spriedumu izpildes departamenta ieskatā, bija pietiekami, lai novērstu līdzīgus personu tiesību uz īpašumu pārkāpumus nākotnē.
35. Tāpat 2022.gadā Pārstāvis papildināja jau iesniegto valdības rīcības ziņojumu lietā *Ēcis pret Latviju*,⁴³ kurā Tiesa konstatēja Konvencijas 8.panta kopsakarā ar Konvencijas 14.pantu pārkāpumu, kad ieslodzītajam bija liegts pamest ieslodzījuma vietu, lai piedalītos tuvinieka bērēs. Pēc atjaunotās informācijas iesniegšanas EP Ministru komiteja nolēma slēgt sprieduma izpildes uzraudzību šajā lietā.⁴⁴ Tāpat Pārstāvis iesniedza rīcības ziņojumus un atjaunotos rīcības ziņojumus par Tiesas 2020. un 2021.gadā pasludinātajiem nolēmumiem lietās *Vinks un*

³⁹ *Bērziņš un citi pret Latviju* (iesniegums Nr.73105/12), 2021.gada 21.septembra spriedums.

⁴⁰ *Močuļskis pret Latviju* (iesniegums Nr.71064/12), 2020.gada 17.decembra spriedums.

⁴¹ Valdības rīcības plāns lietā *Močuļskis pret Latviju*, pieejams: [https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD\(2022\)518E](https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD(2022)518E).

⁴² Valdības rīcības ziņojums lietā *Bērziņš un citi pret Latviju*, pieejams: [https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD\(2022\)1278E](https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD(2022)1278E).

⁴³ *Ēcis pret Latviju* (iesniegums Nr.12879/09), 2019.gada 10.janvāra spriedums; Valdības rīcības ziņojumi lietā *Ēcis pret Latviju*, pieejami: [https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD\(2022\)105E](https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD(2022)105E); [https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD\(2022\)736E](https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD(2022)736E).

⁴⁴ EP Ministru komitejas rezolūcija, noslēdzot sprieduma lietā *Ēcis pret Latviju* izpildes uzraudzību, pieejams: <https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=001-220324>.

Ribicka pret Latviju,⁴⁵ *Rodina pret Latviju* un *Dupate pret Latviju*⁴⁶ un *Voroņņikova pret Latviju*.⁴⁷ Atjaunotajā rīcības ziņojumā lietā *Vinks un Ribicka pret Latviju* Pārstāvis papildināja Latvijas iepriekš sniegto informāciju, padziļināti skaidrojot prakses izmaiņas attiecībā uz speciālo vienību piesaistīšanu izmeklēšanas darbību veikšanai kriminālprocesā un to, kādi ir priekšnoteikumi un kritēriji, vērtējot, vai piesaistīt speciālās vienības. Savukārt lietās *Rodina un Dupate pret Latviju*, kā arī *Voroņņikova pret Latviju* Pārstāvis sniedza plašāku nacionālo tiesu prakses un judikatūras apskatu, piemērojot Konvencijā garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu, kā arī līdzsvarojot personu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību un izteiksmes brīvību. Pārstāvja sniegtās informācijas rezultātā visās šajās lietās EP Ministru komiteja noslēdza spriedumu izpildes uzraudzību.⁴⁸

36. Vienlaikus Tiesas spriedumu izpildes uzraudzības gaitā EP Ministru komitejas Tiesas spriedumu izpildes departaments ne tikai pārbauda, vai valsts ir veikusi pietiekamus vispārējos pasākumus, lai novērstu līdzīgu pārkāpumu atkārtošanos nākotnē, bet vērtē arī to, vai personai, kuras tiesību pārkāpumu Tiesa ir konstatējusi, ir pienācīgi novērstas pārkāpuma sekas un pēc iespējas atjaunots stāvoklis, kāds tas bija pirms pārkāpuma izdarīšanas. Viens no galvenajiem individuālajiem pasākumiem Tiesas spriedumu izpildē ir Tiesas piešķirtās atlīdzības izmaksa, kas jāveic 3 mēnešu laikā pēc Tiesas sprieduma spēkā stāšanās. 2022.gadā Ārlietu ministrija izmaksāja Tiesas piešķirto atlīdzību 3 lietās: *Pīlāgs pret Latviju*, *Straume pret Latviju* un *Tučs pret Latviju*. Savukārt atlīdzību, ko Tiesa piešķīra lietās *Lapsa pret Latviju* un *Jansons pret Latviju*, kurās spriedumi pasludināti 2022.gada nogalē, Ārlietu ministrija izmaksāja 2023.gada pirmajā pusgadā – 3 mēnešu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas. Tomēr nereti individuālie pasākumi ietver ne tikai Tiesas noteiktās kompensācijas izmaksu iesniedzējam, bet arī tiesvedības atjaunošanu nacionālā līmenī. Tā, piemēram, 2022.gadā EP Spriedumu izpildes departaments, ņemot vērā Tiesas konstatētos trūkumus nacionālo tiesu vērtējumā lietās *Dupate pret Latviju* un *Rodina pret Latviju*, lūdza Latviju sniegt informāciju, vai iesniedzējas nacionālā līmenī ir lūgušas atjaunot tiesvedību. Atbilstoši Latvijas nacionālajam regulējumam tiesvedību atjaunot, pamatojoties uz Tiesas nolēmumu, var tikai pēc personas pieteikuma, tāpēc, ņemot vērā, ka iesniedzējas lietās *Dupate pret Latviju* un *Rodina pret Latviju* nebija lūgušas atjaunot tiesvedību, Pārstāvis informēja Spriedumu izpildes departamentu par to, ka viņām šāda iespēja bija, taču viņas to neizmantoja. Tas neliedza EP Ministru komitejai slēgt uzraudzību šajās lietās. Savukārt lietā *Bērziņš un citi pret Latviju* joprojām turpinās darbs pie iesniedzēju tiesību pārkāpuma restitūcijas, Tiesas spriedumā piedāvāto mehānismu gaismā meklējot piemērotākos veidus, lai atrisinātu iesniedzēju tiesību uz īpašumu pārkāpumu, ko veido īpašumtiesību faktiskā atņemšana bez atbilstoša atlīdzinājuma.
37. 2022.gadā EP Ministru komiteja slēdza uzraudzību pār Tiesas nolēmumu izpildi 5 Latvijas lietās. Šajos nolēmumos Tiesa bija konstatējusi personu tiesību uz taisnīgu tiesu, tiesību uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību un diskriminācijas aizlieguma pārkāpumus. Jāuzsver, ka 2022.gadā uzraudzība slēgta pār viena 2019.gadā pasludināta Tiesas sprieduma izpildi, un 2022.gada nogalē no Tiesas spriedumiem, kuru izpildi EP turpināja uzraudzīt, senākais bija 2020.gada februārī pasludinātais Tiesas spriedums lietā *Andersena pret Latviju*,

⁴⁵ Valdības rīcības ziņojums lietā *Vinks un Ribicka pret Latviju*, pieejams: [https://hudoc.exec.coe.int/eng/?i=DH-DD\(2022\)535E](https://hudoc.exec.coe.int/eng/?i=DH-DD(2022)535E).

⁴⁶ Valdības rīcības ziņojums lietās *Rodina pret Latviju* un *Dupate pret Latviju*, pieejams: [https://hudoc.exec.coe.int/eng/?i=DH-DD\(2022\)374E](https://hudoc.exec.coe.int/eng/?i=DH-DD(2022)374E).

⁴⁷ Valdības rīcības ziņojums lietā *Voroņņikova pret Latviju*, pieejams: [https://hudoc.exec.coe.int/eng/?i=DH-DD\(2022\)971E](https://hudoc.exec.coe.int/eng/?i=DH-DD(2022)971E).

⁴⁸ EP Ministru komitejas rezolūcija, noslēdzot sprieduma izpildes uzraudzību lietā *Vinks un Ribicka pret Latviju*, pieejams: <https://hudoc.exec.coe.int/eng/?i=001-218669>; lietās *Dupate pret Latviju* un *Rodina pret Latviju*, pieejams: <https://hudoc.exec.coe.int/eng/?i=001-217138>; lietā *Voroņņikova pret Latviju*, pieejams: <https://hudoc.exec.coe.int/eng/?i=001-220822>.

kurā spriedumu izpildes uzraudzība noslēgta 2023.gada februārī. 2022.gada nogalē EP Ministru komiteja uzraudzīja Tiesas nolēmumu izpildi 8 Latvijas lietās. Nolēmumu izpildes uzraudzība turpinās: 4 lietās par tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumiem;⁴⁹ no kurām 1 lietā Tiesa konstatēja arī biedrošanās brīvības pārkāpumu;⁵⁰ 1 lietā par tiesību uz dzīvību (efektīva izmeklēšana) pārkāpumu;⁵¹ 2 lietās par tiesību uz īpašumu pārkāpumiem;⁵² un 1 lietā par tiesību uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību pārkāpumu un efektīvu tiesību aizsardzības līdzekļu trūkumu.⁵³

38. Pārstāvja darba apjoms saistībā ar Latvijas interešu pārstāvību Tiesā gan tiesvedību, gan nolēmumu izpildes ietvaros 2013.-2022.gadā atspoguļots tabulā Nr.3.

Tabula Nr.3

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Latvijas valdības pozīcijas sniegšanai saņemtās lietas	17	29	20	23	6	10	12	22	21	17
Latvijas valdības sniegtās pozīcijas	20	26	23	16	6	3	12	14	19	22
Latvijas valdības sniegtie papildu apsvērumi un apsvērumi par taisnīgu atlīdzību	18	21	17	20	15	7	17	10	26	17
Sagatavotie un valdībā izskatītie ziņojumi (tiesvedībā esošās lietas, spriedumi, mierizlīgumi)	25	22	17	14	17	6	14	14	8	8
Rīcības ziņojumi/ plāni par spriedumu izpildi	21	24	16	40	27	33	3	12	7	7
Kopā Tiesai un Tiesas spriedumu izpildes gaitā sagatavoto dokumentu skaits (pozīcijas, papildus apsvērumi, ziņojumi, rīcības ziņojumi/plāni)	84	93	73	90	65	49	46	50	60	54

⁴⁹ *Andersena pret Latviju* (iesniegums Nr.79441/17), 2020.gada 24.februāra spriedums; *Pilāgs pret Latviju* (iesniegums Nr.66897/13), 2022.gada 3.marta spriedums; *Tučs pret Latviju* (iesniegums Nr.31876/15), 2022.gada 20.oktobra spriedums; *Straume pret Latviju* (iesniegums Nr.59402/14), 2022.gada 2.jūnija spriedums.

⁵⁰ *Straume pret Latviju* (iesniegums Nr.59402/14), 2022.gada 2.jūnija spriedums.

⁵¹ *Lapsa pret Latviju* (iesniegums Nr.57444/19), 2022.gada 20.oktobra spriedums.

⁵² *Markus pret Latviju* (iesniegums Nr.17483/10), 2020.gada 11.jūnija spriedums; *Bērziņš un citi pret Latviju* (iesniegums Nr.73105/12), 2021.gada 21.septembra spriedums.

⁵³ *Jansons pret Latviju* (iesniegums Nr.1434/14/), 2022.gada 8.septembra spriedums.

II. PĀRSTĀVĪBA ANO

39. Īstenojot Latvijas interešu pārstāvību ANO individuālo sūdzību izskatīšanas procesā, Pārstāvis īsteno šādas funkcijas:
- a) pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, kādā no ANO darba valodām sagatavo un iesniedz ANO valdības sākotnējo pārstāvības pozīciju un turpmākos apsvērumus;
 - b) ja ANO pieņem viedokli, konstatējot pārkāpumu, iesniedz Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu par ANO viedokļa izvērtējumu, norādot lēmuma izpildei nepieciešamos pasākumus;
 - c) pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, sagatavo un iesniedz ANO valdības nostāju par ANO viedokļa izpildi, nodrošina viedokļa tulkošanu latviešu valodā, publicēšanu un izplatīšanu.
40. Īstenojot Latvijas interešu pārstāvību ANO nacionālo ziņojumu izskatīšanas procesā, Pārstāvis īsteno šādas funkcijas:
- a) atbilstoši ANO noteiktajām vadlīnijām, pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, sagatavo nacionālos ziņojumus par Pārstāvja kompetencē esošo ANO konvenciju izpildi Latvijā;
 - b) iesniedz nacionālos ziņojumus apstiprināšanai Ministru kabinetā, nodrošina nacionālo ziņojumu tulkošanu angļu valodā un to iesniegšanu ANO;
 - c) izveido Latvijas delegāciju nacionālā ziņojuma izskatīšanai ANO, nodrošina tās apstiprināšanu Ministru kabinetā, kā arī piedalās nacionālo ziņojumu izskatīšanā ANO;
 - d) apkopo un sagatavo ANO pieprasīto papildinformāciju par Pārstāvja kompetencē esošo ANO konvenciju izpildi Latvijā atsevišķos jautājumos posmā starp nacionālo ziņojumu izskatīšanu.
41. 2022.gadā Pārstāvja darba apjoms Latvijas interešu pārstāvībā ANO saglabājās augsts un vēl pieauga, jo turpinājās darbs pie jaunu ziņojumu sagatavošanas iesniegšanai ANO. Tāpat turpināts darbs papildu informācijas iesniegšanai ANO Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komitejai. Turklāt 2022.gadā ANO Cilvēktiesību komiteja Latvijai apsvērumu sniegšanai nosūtīja 7 jaunas lietas, 5 no lietām lūdzot Latviju īstenot pagaidu aizsardzības pasākumus. 2022.gadā ANO Cilvēktiesību komiteja pasludināja viedokli vienā Latvijas lietā.

II.1 NACIONĀLO ZIŅOJUMU SAGATAVOŠANA UN IZSKATĪŠANA ANO

42. 2022.gada 2.martā Latvija ANO Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komitejai iesniedza papildu informāciju par 1979.gada Konvencijas par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu (CEDAW) ieviešanu Latvijā, atbildot uz Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komitejas 2020.gada 2.marta noslēguma secinājumiem par Latvijas ceturto līdz septīto kārtējo ziņojumu par CEDAW ieviešanu Latvijā. Pēc kompetento iestāžu sniegtās informācijas apkopšanas komitejai iesniegtajā papildu informācijā Pārstāvis skaidroja Latvijas paveikto dzimumu līdztiesības veicināšanā, norādot uz Ministru kabineta 2021.gada 17.augustā apstiprināto Plānu vīriešu un sieviešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanai 2021.-2023.gadam, tā pamatmērķiem un izvirzītajām prioritātēm, kā arī izpildei paredzētajām aktivitātēm. Tāpat skaidrots, ka šis plāns izstrādāts sadarbībā ar nevalstisko sektoru, tas integrē dzimumu līdztiesības jautājumus visās sabiedrības sfērās, izceļot plānā ietvertos pasākumus vardarbības ģimenē izskaušanai, sabiedrības izpratnes veicināšanai un vienlīdzīgu tiesību

īstenošanai nodarbinātībā. Attiecībā uz komitejas lūgto informāciju par visaptverošu normatīvo regulējumu, kas novērstu dzimumā balstītu vardarbību, papildu informācijā skaidrots, ka Latvijā nav pieņemts atsevišķs likums šādiem mērķiem, bet vardarbību, kas saistīta ar personas dzimumu, regulē dažādi normatīvie akti, sākot ar Satversmi, kas paredz vispārēju diskriminācijas aizliegumu, līdz Krimināllikumam un Civillikumam, kā arī procesuālajiem likumiem, kas veicina personu tiesības un aizsargā tās no dzimumā balstītas vardarbības. Tāpat šajā saistībā sniegta arī statistika par personām, kas sauktas pie atbildības par vardarbību pret sievietēm. Atbildot uz komitejas lūgumu sniegt informāciju par savlaicīgu cilvēku tirdzniecības upuru atpazīšanu un aizsardzību, jo īpaši uz valsts robežas, viņiem pieejamajiem pakalpojumiem, papildu informācijā skaidrots, ka uzlabots gan normatīvais regulējums, gan pilnveidotas darbības metodes pēc iespējas ātrākai upuru atpazīšanai, kā arī spēcināta valsts amatpersonu zinātība par šiem jautājumiem un prasmes personu aizsardzībai. Sniegta informācija, ka cilvēktirdzniecības upuriem joprojām pieejamas 180 dienas sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanai, viņiem sniegts atbalsts saziņā ar izmeklēšanu veicošām amatpersonām un iestādēm, psihologa konsultācijas, juridiskais atbalsts, sociālā darbinieka konsultācijas un cits atbalsts. Turklāt sniegti arī statistikas dati par identificētajiem upuriem un institūcijām, kas šos upurus atpazīnušas. Visbeidzot, atbildot uz komitejas jautājumiem par sievieti un meiteņu ar invaliditāti iekļaušanu un aizsardzību gan normatīvā regulējuma izstrādē, gan piemērošanā, kā arī šo sabiedrības grupu pārstāvošo nevalstisko organizāciju iesaisti tiesību un politikas plānošanas aktu izstrādē un piemērošanā, kā arī citiem saistītiem jautājumiem, sniegtajā informācijā komitejas uzmanība vērsta uz diviem īstermiņa politikas plānošanas dokumentiem: (1) Plāns personu ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju veicināšanai 2021.-2023.gadam un (2) Plāns personu ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju veicināšanai 2024.-2027.gadam. Proti, apskatīti šo plānu virsmērķi, izvirzītās prioritātes, paredzētie pasākumi, kā arī statistikas dati par personu ar invaliditāti skaitu Latvijā.⁵⁴ 2022.gada 4.jūlijā Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komiteja publicēja savu vērtējumu par Latvijas sniegto informāciju. Šajā vērtējumā komiteja novērtēja Latvijas sniegto informāciju kā pietiekamu un atbilstošu tam, ko komiteja vēlējusies saņemt, taču secināja, ka tās rekomendācijas ieviestas tikai daļēji vai nemaz. Līdz ar to Latvijas nākamajā kārtējā ziņojumā par CEDAW ieviešanu Latvijā komiteja lūdza Latviju sniegt turpmāku informāciju par paveikto iepriekš aprakstīto jautājumu risināšanai.⁵⁵

43. 2022.gadā turpinājās darbs pie Latvijas ziņojuma par Pakta ieviešanu Latvijā, Latvijas kārtējā ziņojuma par 1989.gada ANO Konvencijas par bērna tiesībām ieviešanu Latvijā un Latvijas kārtējā ziņojuma par ANO 1965.gada Konvencijas par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu ieviešanu Latvijā. 2022.gada nogalē Pārstāvis uzsāka darbu pie papildu informācijas sagatavošanas, atbildot uz ANO Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komitejas 2021.gada 8.marta noslēguma secinājumu par Latvijas otro kārtējo ziņojumu par ANO Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām ieviešanu Latvijā. Šo informāciju Latvija ANO Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komitejai iesniedza 2023.gada sākumā. Tāpat ziņojuma ANO Bērnu tiesību komitejai izstrādes ietvaros Birojs turpina sadarboties ar Labklājības ministriju kā atbildīgo iestādi bērnu tiesību jomā Latvijā. Sadarbība ar Labklājības ministriju turpinās arī ANO Bērnu tiesību komitejas 71.sesijā sniegto noslēguma apsvērumu par Latvijas iepriekšējo kārtējo ziņojumu par Bērnu tiesību konvencijas ieviešanu īstenošanai,

⁵⁴ Latvijas sniegtā informācija angļu valodā pieejama: <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPrICaQhKb7yhsvxlfhYepfIYmW0eRMA3oVt1RGd1I1UPxVX8Vnp0aYnUqKrbvNQk%2F4oUfMIYq1%2BWxcNRQdWBdmWERIBGJqOfOY8AK1VjrX6OiunRhgOpDgG%2FKKmsMGPyagZLqc%2BBof09sg%3D%3D>.

⁵⁵ Komitejas secinājumi par Latvijas sniegto papildu informāciju angļu valodā pieejami: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/DownloadDraft.aspx?key=/FD43aUhbzqqLOGcCynoNBkN6u3YjjaQI+rQ2Ik/VfVjG3izOk131pHDMpVSiVPB76U14EXWLI6LUaCYM6yeJQ==.

Birojam sagatavojot atzinumus un nepieciešamo informāciju par Labklājības ministrijas izstrādātajiem plānošanas dokumentiem bērnu tiesību jomā.

II.2. INDIVIDUĀLO SŪDZĪBU IZSKATĪŠANA ANO CILVĒKTIESĪBU KOMITEJĀ

44. 2022.gadā Pārstāvja darba apjoms saistībā ar individuālo sūdzību izskatīšanu ANO Cilvēktiesību komitejā ir ievērojami pieaudzis. Ja 2019.-2021.gadā bija novērojams ANO Cilvēktiesību komitejas Latvijas valdībai nosūtīto lietu skaita samazinājums (2019.gadā saņemta 1 jauna lieta; 2020.gadā – 1 jauna lieta; 2021.gadā – neviena jauna lieta), tad 2022.gadā valdības apsvērumu sniegšanai saņemts iepriekš nepieredzēts jaunu ANO Cilvēktiesību komitejā izskatāmo lietu skaits – 7 jaunas lietas. Turklāt vienā no šīm lietām ir vairāk nekā 90 iesniedzēju. 2022.gadā Latvijai apsvērumu sniegšanai ANO Cilvēktiesību komiteja nosūtīja 5 lietas par iespējamiem Pakta pārkāpumiem, kas saistīti ar likumu “Par padomju un nacistisko režīmu slavinošo objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikā” un tam pakārtotajiem Ministru kabineta 2022.gada 14.jūlija noteikumiem Nr.448 “Latvijas Republikas teritorijā esošo demontējamo padomju un nacistisko režīmu slavinošo objektu saraksts”, sūdzību iesniedzējiem apgalvojot, ka lēmumi demontēt objektus esot bijuši pretrunā mazākumtautībām piederošo personu tiesībām, personu tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību, tiesībām uz taisnīgu tiesu, diskriminācijas aizliegumam un pulcēšanās brīvībai. Tāpat 2022.gadā ANO Cilvēktiesību komiteja Latvijai nosūtīja arī 1 lietu par 2018.gadā īstenoto izglītības reformas posmu, kura rezultātā palielināta latviešu valodas kā mācību valodas proporcija izglītībā, iesniedzējiem apgalvojot, ka šāds solis radījis valsts pienākuma aizsargāt ģimenes pārkāpumu, mazākumtautībām piederošo personu tiesību pārkāpumu, kā arī diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu. Visbeidzot 2022.gadā ANO Cilvēktiesību komiteja Latvijai apsvērumu sniegšanai nosūtīja arī 1 lietu par liegumu uz savas mājas izvietot ielas nosaukuma atveidojumu krievu valodā. Šajā lietā persona sūdzējās par iespējamu mazākumtautībām piederošu personu tiesību pārkāpumu, tiesību uz privātās dzīves un mājokļa neaizskaramības pārkāpumu, kā arī izteiksmes brīvības iespējamiem pārkāpumiem Latvijā. Tāpat 2022.gadā Pārstāvja darbs turpinājās, iesniedzot valdības papildu apsvērumus vairākās ANO Cilvēktiesību komitejā jau iepriekš izskatāmajās lietās.
45. Nosūtot Latvijai apsvērumu sniegšanai 5 lietās par iespējamiem Pakta pārkāpumiem, kas saistīti ar lēmumiem demontēt PSRS simbolizējošus objektus (2 lietas par pieminekļiem Rīgā; 1 lieta par pieminekļiem Daugavpilī; 1 lieta par pieminekli Rēzeknē; un 1 lieta par pieminekļiem Liepājā), ANO Cilvēktiesību komiteja noteica arī pagaidu aizsardzības pasākumus, aicinot Latviju apturēt pieminekļu demontāžu, bet, ja objekti jau demontēti, saglabāt to oriģinālās detaļas līdz lieta par konkrētajiem objektiem ANO Cilvēktiesību komitejā būs izskatīta. Jāuzsver, ka, atšķirībā no Tiesas spriedumiem, ANO Cilvēktiesību komitejas secinājumi, kas izteikti tās viedokļos un citos dokumentos, kā arī noteiktie pagaidu aizsardzības pasākumi, nav juridiski saistoši, taču valstīm tie ir jāņem vērā labā ticībā. Tādā ziņā process ANO Cilvēktiesību komitejā atšķiras no procesa Tiesā, kuras noteiktie pagaidu aizsardzības pasākumi ir juridiski saistoši, jo tiesvedības Tiesā process noslēdzas ar valstij juridiski saistošu nolēmumu.
46. No 1992.gada līdz 2022.gada nogalei ANO Cilvēktiesību komiteja ir publicējusi viedokļus 9 Latvijas lietās, no kurām 1 viedoklis par sūdzību noraidīšanu publicēts 2022.gadā.⁵⁶ 2022.gadā ANO Cilvēktiesību komitejas publicētajā viedoklī lietā *X pret Latviju* tā noraidīja iesniedzēja

⁵⁶ Viens no ANO Cilvēktiesību komitejas viedokļiem lietā *A.M. pret Latviju* (2020) par iespējamu Pakta 14.panta (tiesības uz taisnīgu tiesu) pārkāpumu neskatīja iesniedzēja sūdzību kā tādu, jo iesniedzējs šajā lietā pārtrauca komunikāciju ar Cilvēktiesību komiteju, pieejams:

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPRiCAqhKb7yhsjvfIjqI84ZFd1DNPI59EIvxtcijViGkrIVqOO%2Fh8dsch1OMCJ9%2BHjW61JibQ9uVwEDHcPWsV4801ab%2FDx6xrEMAUOskP2tUTIGhW6dpRcCdVq7J06Dnty5A7n2WEWJQ%3D%3D>.

sūdzības par iespējamiem Pakta 3.panta (dzimumu līdztiesība), 6.panta 1.punkta (tiesības uz dzīvību), 7.panta (spīdzināšanas un nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas apiešanās aizliegums), 14.panta 1.punkta (tiesības uz taisnīgu tiesu) un 26.panta (diskriminācijas aizliegums) iespējamiem pārkāpumiem Latvijā.⁵⁷ Šajā lietā sūdzības iesniedzējs apgalvoja, ka nacionālās tiesas nav taisnīgi izskatījušas civillietu par parāda piedziņu, kurā iesniedzējs bija atbildētājs, un uzskatīja, ka viņa dzīvība tiktu apdraudēta gadījumā, ja tiesas sprieduma izpilde tiktu vērsta pret nekustamo īpašumu, kurā iesniedzējs dzīvoja. ANO Cilvēktiesību komiteja noraidīja iesniedzēja sūdzības par Pakta 6.panta 1.punktā un 7.pantā garantēto tiesību iespējamo pārkāpumu, jo atzina tās par nepamatotām. ANO Cilvēktiesību komiteja piekrita valdības viedoklim, ka iesniedzējs nebija sniedzis pienācīgu pamatojumu apgalvojumam, ka nacionālās tiesas sprieduma izpildes gadījumā viņš varētu palikt bez mājvietas un tāpēc rastos draudi viņa dzīvībai vai risks, ka viņš ciestu no spīdzināšanas vai necilvēcīgas attieksmes. Tāpat Cilvēktiesību komiteja noraidīja arī iesniedzēja sūdzību par to, ka iesniedzējs tiesvedības gaitā ticis diskriminēts sociālā stāvokļa dēļ, jo tā konkrētās lietas apstākļos bija ārpus Pakta 14.panta materiāltiesiskā tvēruma, savukārt viņa sūdzība par 26.panta iespējamu pārkāpumu bija acīmredzami nepamatota.

47. Tādējādi 2022.gada 31.decembrī izskatīšanā ANO Cilvēktiesību komitejā bija 12 Latvijas lietas, kurās iesniedzēji sūdzējās par vienu vai vairākiem Pakta garantēto tiesību pārkāpumiem (2021.gada 31.decembrī – 6 lietas). Šajās 12 lietās visvairāk sūdzību ir par iespējamiem mazākumtautībām piederīgo personu tiesību pārkāpumiem (8 lietas); 6 lietās sūdzības iesniegtas par iespējamiem Pakta 17.panta (tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību) pārkāpumiem; 4 lietās sūdzības ir arī par iespējamiem Pakta 14.panta pārkāpumiem; 3 lietās sūdzības iesniegtas arī par iespējamiem Pakta 7.panta un 26.panta pārkāpumiem; 2 lietās arī par iespējamiem Pakta 25.panta (tiesības uz brīvām vēlēšanām), Pakta 9.panta (tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību) un 2.panta (vispārējs diskriminācijas aizliegums un efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi) iespējamiem pārkāpumiem; un pa 1 sūdzībai dažādās lietās ir par iespējamiem Pakta 11.panta (aizliegums atņemt brīvību civiltiesisko saistību neizpildes gadījumā), 12.panta (pārvietošanās brīvība), 16.panta (tiesības tikt atzītam par personu likuma priekšā), 19.panta (izteiksmes brīvība), 21.panta (pulcēšanās brīvība) un 24.panta (valsts pienākums aizsargāt ģimenes) pārkāpumiem.

III. CITI PĀRSTĀVJA DARBA VIRZIENI

48. Līdztekus Latvijas interešu pārstāvībai starptautiski gan Tiesā, gan ANO Pārstāvis veic vienlīdz svarīgu un laika ziņā apjomīgu darbu nacionālajā līmenī, veicinot Latvijas valsts pārvaldes, tiesu varai un tiesu sistēmai piederīgo personu, kā arī sabiedrības kopumā izpratni un izglītošanos par cilvēktiesību jautājumiem. Lai gan šādas Pārstāvja funkcijas Noteikumos nav tieši minētas, Pārstāvja darbība nacionālajā līmenī ir likumsakarīga, jo tā ir cieši saistīta ar kvalitatīvu Latvijas valdības interešu pārstāvību starptautiski. Šīs Pārstāvja darbības mērķis ir pilnveidot izpratni par dažādiem cilvēktiesību jautājumiem, Tiesas judikatūras un darbības metožu attīstību gan Latvijas lietās, gan kopumā, lai veicinātu diskusiju un risinātu ne tikai jau zināmas problēmas Latvijā pastāvošajā regulējumā un praksē, bet arī laikus identificētu un risinātu iespējamās problēmjautājumus pirms tie nonāk izskatīšanā starptautiskā līmenī.
49. Pārskata periodā Pārstāvja tiešsaistes vietnē⁵⁸ regulāri ievietoti paziņojumi par jaunākajiem Tiesas un ANO Cilvēktiesību komitejas nolēmumiem un viedokļiem Latvijas lietās, par lietu, kurās Latvija ir valsts-atbildētāja, izskatīšanu Tiesas Lielajā palātā, kā arī Pārstāvja darba

⁵⁷ ANO Cilvēktiesību komitejas 2022.gada 23.novembra viedoklis lietā X. *pret Latviju* (iesniegums Nr.3254/2018), pieejams: <https://www.mfa.gov.lv/lv/media/7554/download?attachment>.

⁵⁸ Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās tīmekļa vietne: <https://www.mfa.gov.lv/lv/par-mums/latvijas-parstavis-starptautiskajās-cilvektiesību-institūcijās>.

pārskati. Tāpat Biroja sagatavotos apkopojumus par Tiesas nolēmumiem regulāri pārpublicēja arī žurnāls "Jurista Vārds", Augstākā tiesa, un atsevišķus Biroja sagatavotos paziņojumus pārpublicēja arī cilvēktiesību ziņu, viedokļu un tematisko rakstu bezpeļņas platforma *cilvektiesibas.info* un citi mediji. Tāpat atbilstoši Noteikumiem Pārstāvis nodrošina Tiesas pieņemto spriedumu Latvijas lietās tulkošanu latviešu valodā un to publicēšanu.

50. 2022.gadā Pārstāvja un Biroja darbinieku dalība dažādās lekcijās un semināros salīdzinājumā ar 2020. un 2021.gadu ir pieaugusi, teju sasniedzot pirmspandēmijas līmeni. 2022.gadā Birojs turpināja sadarbību ar Latvijas Tiesnešu mācību centru, Rīgas Juridisko augstskolu, Latvijas Universitāti un Rīgas Stradiņa Universitāti, kā arī Ģenerālprokuratūru un Iekšējās drošības biroju. 2022.gadā Latvijas Tiesnešu mācību centrā Pārstāvis un Biroja darbinieki vadīja vairākas lekcijas un seminārus par Tiesas metodoloģiju un praktisko darbu ar Tiesas datubāzēm. Tāpat gan tiesnešiem, gan advokātiem sniegta lekcijas par Tiesas judikatūru dažādos jautājumos, piemēram, par Tiesas judikatūru kriminālprocesuālajos jautājumos un cilvēktiesību ievērošanu kriminālprocesā. Sadarbībā ar Ģenerālprokuratūru Pārstāvis pasniedza lekcijas jaunajiem prokuroriem. Turklāt līdztekus lekcijām, kas sniegta tālākizglītības un profesionālās pilnveides ietvaros, 2022.gadā lekcijas par tiesvedību Tiesā, par EP un cilvēktiesībām Pārstāvis pasniedza arī Rīgas Juridiskās augstskolas, Latvijas Universitātes un Rīgas Stradiņa universitātes studentiem. Pārstāvis un Biroja darbinieki 2022.gadā piedalījās vairāku nacionālo tiesas procesa izspēļu tiesāšanā: Tiesībsarga biroja organizētajā izspēlē, kas atveido tiesvedības procesu Tiesā; un prof. Kārļa Dišlera Konstitucionālo tiesību tiesas procesa izspēlē, kas atveido Satversmes tiesas procesu un kuras ietvaros 2022.gadā risināts jautājums par tiesību uz labvēlīgu vidi aizsardzību klimata pārmaiņu kontekstā.
51. Līdzīgi kā iepriekšējos gados, arī 2022.gadā Ārlietu ministrija un Birojs sniedza atbalstu ikgadējās cilvēktiesību konferences organizēšanai, kurā 2022.gadā papildus jau ierastajām tēmām par aktuālajiem Tiesas nolēmumiem gan Latvijas, gan citu valstu lietās un Satversmes tiesas aktuālajiem nolēmumiem pamattiesību jomā apskatīta arī Eiropas Savienības (ES) tiesas judikatūra pamattiesību jomā, kā arī diskutēts par tiesu neatkarību nozīmi demokrātiskā sabiedrībā, ņemot vērā jaunāko Tiesas un ES tiesas judikatūru. Konferences ietvaros sniegts ieskats par 2022.gadā paveikto Latvijas interešu pārstāvībā starptautiskajās cilvēktiesību organizācijās, kā arī apskatīti Tiesas 2022.gadā pasludinātie nolēmumi Latvijas lietās, skaidrojot to ietekmi uz līdzšinējo judikatūru.

III.1. SADARBĪBA AR VALSTS IESTĀDĒM

52. Līdzīgi kā iepriekšējos gados, arī 2022.gada novērojumi liecina, ka Pārstāvja iesaiste jauna normatīvā regulējuma izstrādes procesā, sniedzot atzinumu par tiesību aktu projektiem un piedaloties starpministriju (starpinstitūciju) sanāsmēs, kā arī iesaiste darba grupās, kas izstrādā tiesību aktu projektus vai lemj par nepieciešamajiem uzlabojumiem esošajā regulējumā vai praksē, ir efektīvs veids, kā novērst Latvijas tiesību aktu neatbilstību Konvencijai un tādejādi novērst arī jaunu sūdzību nonākšanu Tiesā. Šāda Pārstāvja iesaiste un līdzdalība veicina valsts amatpersonu izpratni par cilvēktiesību jautājumiem. 2022.gadā Pārstāvja un Biroja iesaiste dažādu viedokļu sniegšanā, darba grupās un normatīvo aktu izstrādes procesā ievērojami pieaugusi.
53. 2022.gadā Pārstāvis sniedza viedokli 4 Satversmes tiesā izskatāmajās lietās: lietā Nr.2021-42-01 "Par Kriminālprocesa likuma 500.panta sestās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam"; lietā Nr.2021-43-01 Par Pašvaldības domes vēlēšanu likuma 6.panta 2.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 101.panta otrās daļas pirmajam teikumam"; lietā Nr.2022-05-01 "Par Civilprocesa likuma 43.panta ceturtās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam"; un lietā Nr.2022-22-01 "Par nodokļiem un nodevām" 32.⁴panta otrās daļas 2.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta

otrajam teikumam”. Lietā Nr.2021-42-01 Pārstāvis apskatīja Tiesas judikatūru, piemērojot Konvencijas 6.panta 1. un 3.punktu saistībā ar personu sūdzībām par iespējamu uzskūdišanu operatīvo darbību ietvaros. Turklāt šajā lietā Pārstāvis apskatīja arī ANO Cilvēktiesību komitejas praksi, piemērojot Pakta 14.pantu, jo īpaši tās secinājumus lietā *G.B. pret Latviju*, kas pieņemti tieši par regulējumu, kas bija personas konstitucionālās sūdzības pamatā.⁵⁹ Savā viedoklī lietā Nr.2021-43-01 Pārstāvis apskatīja, ciktāl uz tiesībām vēlēt pašvaldību vēlēšanās būtu attiecināmas Konvencijas 1.Protokola 3.pantā garantētās tiesības, kā arī ANO Cilvēktiesību komitejas praksi, piemērojot Pakta 25.pantu, secinot, ka Konvencijas 1.Protokola 3.pants nav attiecināms uz pašvaldību vēlēšanām, bet Pakta 25.pants ir attiecināms. Savukārt lietā Nr.2022-05-01 līdzīgi kā 2021.gadā sniegtajā viedoklī par līdzīgiem jautājumiem Pārstāvis apskatīja Tiesas judikatūru Konvencijas 6.panta 1.punkta piemērošanā attiecībā uz juridisku personu tiesībām uz pieeju tiesai, precīzāk, juridisku personu tiesībām lūgt atbrīvojumu no dažādu maksājumu veikšanas, lai varētu īstenot savas tiesības uz taisnīgu tiesu (pieeja tiesai). Visbeidzot lietā Nr.2022-22-01 Pārstāvis sniedza atbildes uz Satversmes tiesas jautājumiem par iespējamu nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu situācijā, kad personai tiek piemērots sods par atkārtotu nodokļu pārkāpumu laikā, kad jautājumu par pirmo iespējamo pārkāpumu vēl izskata tiesa. Šajā viedoklī Pārstāvis apkopoja Tiesas judikatūru par Konvencijas 6.panta 2.punkta piemērošanu un plaši vērtēja Tiesas secinājumu lietā *Kangers pret Latviju*, kurā Tiesa konstatēja Konvencijas 6.panta 2.punkta pārkāpumu ceļu satiksmes pārkāpumu jomā, attiecināmību uz šo lietu.⁶⁰ Pārstāvis savā viedoklī pievērsās arī Tiesas sprieduma lietā *Kangers pret Latviju* izpildes ietvaros sniegtajai informācijai, kas ļāva EP Ministru komitejai noslēgt sprieduma uzraudzību šajā lietā.

54. 2022.gadā Pārstāvis Saeimā un tās komisijās piedalījās diskusijās par dažādiem starpnozaru jautājumiem un izskatāmajiem likumprojektiem, kā arī sniedza viedokli un atzinumus par specifiskiem cilvēktiesību aspektiem. Pārstāvis un Biroja darbinieki piedalījās vairākās Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas sēdēs, kurās debatēja par grozījumiem Pilsonības likumā, Ieroču aprites likumā un Imigrācijas likumā. Tāpat Pārstāvis un Biroja darbinieki piedalījās Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas sēdēs, kurās tika skatīti jautājumi par likumprojektiem “Grozījums Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likumā” un “Grozījums likumā “Par sapulcēm, gājieniem un piketiem””, pievērsoties jautājumam par nepieciešamību sapulcēs, gājienos, piketos un publiskos pasākumos aizliegt izmantot Geoga lentes un citu PSRS simboliku. Pārstāvis Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijā 2022.gada martā sniedza pārskatu par 2021.gadā paveikto Latvijas interešu pārstāvībai Tiesā un uz šo sanākumi sagatavoja arī materiālu, kurā apkopota statistika par paveikto. Tāpat Pārstāvis un Biroja darbinieki piedalījās Saeimas Juridiskās komisijas un Juridiskās komisijas Krimināltiesību politikas apakškomisijas sanāksmēs, pievērsoties nepieciešamajiem grozījumiem Kriminālprocesa likumā pēc Tiesas sprieduma lietā *Močuļskis pret Latviju*. Saeimas Juridiskās komisijas sēdēs Pārstāvis un Biroja darbinieki attālinātā formātā pieslēdzās, lai diskutētu arī par Tieslietu ministrijas sagatavoto likumprojektu “Civilās savienības likums”. Turklāt 2022.gada nogalē Pārstāvis sniedza informāciju Juridiskajai komisijai par Tiesas nolēmumiem un ar tiem saistītajiem grozījumiem normatīvajā regulējumā, vienlaikus sniedzot informāciju, ka visi nepieciešamie grozījumi, lai izpildītu Tiesas tobrīd spēkā stājušos nolēmumus Latvijas lietās, jau bija pieņemti. Visbeidzot Pārstāvis un Biroja darbinieki piedalījās Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas sēdēs, kurās izskatīja grozījumus Izglītības likumā, veicot turpmākos soļus latviešu valodas kā izglītības valodas proporcijas palielināšanai izglītībā.

⁵⁹ ANO Cilvēktiesību komitejas viedoklis lietā *G.B. pret Latviju* (iesniegums Nr.3124/2018), pieejams: <https://www.mfa.gov.lv/lv/media/5167/download?attachment>.

⁶⁰ *Kangers pret Latviju* (iesniegums Nr.35726/10), 2019.gada 14.marta spriedums.

55. Kā katru gadu, arī 2022.gadā Pārstāvis un Birojs cieši sadarbojās ar Tieslietu ministriju. 2022.gadā gan Pārstāvis, gan Biroja darbinieki iesaistījās atsevišķu jautājumu, tostarp jautājumu, kas skar Tiesas spriedumu izpildi, apspriešanā pastāvīgās Kriminālprocesa likuma darba grupas sanāksmēs. Atbildot uz Tieslietu ministrijas lūgumu, 2022.gadā Birojs sagatavoja viedokli par krimināllietu iztiesāšanu rakstveida procesā un atbilstoši Konvencijai pieļaujamajām atkāpēm no krimināllietas izskatīšanas mutvārdos. Biroja darbinieki sniedza ieguldījumu Ārlietu ministrijas un Tieslietu ministrijas atzinumam par Krievijas un Baltkrievijas pilsoņu tiesībām iegūt īpašumā zemi Latvijā. 2022.gadā Birojs sniedza atzinumu par Tieslietu ministrijas izstrādātajiem grozījumiem Administratīvās atbildības likumā un Ministru kabineta 2022.gada 22.marta noteikumiem Nr.183 “Noteikumi par vārda, uzvārda un tautības ieraksta maiņas iesnieguma veidlapu”. Līdzīgi kā 2021.gadā, arī 2022.gadā Pārstāvis un Biroja darbinieki piedalījās Tieslietu ministrijas paspārnē izveidotajā darba grupā Satversmes tiesas 2020.gada 12.novembra sprieduma lietā Nr.2019-33-01 “Par Darba likuma 155.panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 110.pantam” izpildei.
56. 2022.gadā Birojs vairākos jautājumos turpināja iepriekš uzsākto sadarbību ar Iekšlietu ministriju. Ņemot vērā situāciju uz Latvijas-Baltkrievijas robežas un Tiesas 2021.gada nogalē atbilstoši Tiesas Reglamenta 39.punktam noteiktos pagaidu aizsardzības pasākumus saistībā ar Baltkrievijas organizēto migrantu pieplūdumu uz ES ārējām robežām, Birojs vairākkārt konsultējās ar Iekšlietu ministriju un Valsts robežsardzi, lai precizētu uz robežas notiekošo, informāciju par personām, kuras lūgušas noteikt pagaidu aizsardzības pasākumus, šo personu iespējamu ielaišanu Latvijas teritorijā, atgriešanu uz izcelsmes valsti, amatpersonu darbībām un citu informāciju. Tāpat 2022.gada ietvaros Birojs piedalījās Ārlietu ministrijas atzinuma par Iekšlietu ministrijas virzītajiem grozījumiem Ministru kabineta 2021.gada 10.augusta rīkojumā Nr.518 “Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu” sniegšanā, kā arī sniedza viedokli par Iekšlietu ministrijas sagatavotajiem grozījumiem likumā “Par policiju” un citos tiesību aktos.
57. Tāpat 2022.gadā Pārstāvis turpināja sadarbību ar Labklājības ministriju, atbildot uz jautājumiem par Bērnu tiesību komitejas noslēguma secinājumu ieviešanu Latvijā, un Izglītības un zinātnes ministriju, sniedzot atzinumus par grozījumiem Izglītības likumā, kā arī Veselības ministriju un Veselības inspekciju, sniedzot atzinumu par nepieciešamību veikt grozījumus Pacientu tiesību likumā.

III.2. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

58. Starptautiskajā līmenī 2022.gadā Pārstāvis un Biroja darbinieki turpināja piedalīties darba grupās EP ietvaros, tajā skaitā EP Cilvēktiesību koordinācijas komitejā (CDDH), kurā 2022.gada nogalē Pārstāvis tika atkārtoti ievēlēts par priekšsēdētāju. 2022.gadā Pārstāvis turpināja darbu kā EP CDDH darba grupas cilvēktiesību un vides aizsardzības jautājumos (CDDH-ENV) vadītājs. Tāpat Birojs sadarbībā ar Latvijas Pastāvīgo pārstāvniecību EP turpināja darbu Tiesas spriedumu izpildes jomā un EP Ministru komitejā izteicās par vairākiem spriedumiem, kuros Tiesa konstatējusi cilvēktiesību pārkāpumus, kuru pamatā ir mēģinājumi ierobežot politisko opozīciju, vērsties pret izteiksmes brīvību un cilvēktiesību aizstāvjiem dažādās Konvencijas dalībvalstīs.
59. 2019.gadā tika atsākts darbs pie ES pievienošanās Konvencijai, kas joprojām turpinās, tāpēc 2022.gadā notika diskusijas gan ES, gan EP līmenī. Proti, ES līmenī diskusijas notika ES Padomes Pamattiesību, pilsoņu tiesību un personu brīvas pārvietošanās jautājumu darba grupā (FREMP), kuras darbā viedokli sniedza arī Ārlietu padomnieku darba grupa; savukārt EP līmenī

darbs noritēja darba grupā “46+1”,⁶¹ kura apsprieda ES Pievienošanās līguma tekstu un tā skaidrojošo materiālu. FREMP darba grupā darbs norit pie ES iekšējiem noteikumiem, kas būtu pakārtoti Pievienošanās līgumam, un ES dalībvalstu koordinācijas ar Komisiju vienotas nostājas veidošanai sarunās EP darba grupas ietvaros. Latvijas pozīciju abās organizācijas – EP Strasbūrā un ekspertu darba grupās Briselē – koordinē Birojs. 2022.gadā Latvija aktīvi atbalstīja ES pievienošanas Konvencijai un nepieciešamību aktīvi darboties pie ES iekšējiem noteikumiem.

IV.2023.GADĀ PLĀNOTIE DARBI

60. 2023.gadā Pārstāvis turpinās iesāktos darbus, īstenojot Latvijas valsts interešu pārstāvību Tiesā un ANO. Pārstāvības ietvaros Pārstāvis nodrošinās valdības apsvērumu sagatavošanu un iesniegšanu Tiesā un ANO Cilvēktiesību komitejā izskatāmajās lietās, kā arī Ministru kabineta informēšanu par Tiesas tiesvedībā esošajām lietām, pieņemtajiem spriedumiem Latvijas lietās. Ievērojot Tiesas pasludināto nolēmumu skaitu un valdības apsvērumu sniegšanai saņemto lietu skaitu un sarežģīto dabu, sagaidāms, ka Pārstāvja un Biroja darbs, pārstāvot Latvijas intereses Tiesā, aizņems ievērojamu Pārstāvja darba daļu.
61. 2023.gadā Pārstāvja galvenie uzdevumi ANO būs iesniegt papildu informāciju par paveikto Ekonomisko, sociālo un kultūras komitejas noslēgumu secinājumu par Latvijas otro kārtējo ziņojumu par ANO Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām ieviešanu Latvijā, kā arī pabeigt un turpināt darbu pie Latvijas kārtējiem ziņojumiem par Pakta ieviešanu Latvijā 2014.-2019.gadā, ANO Konvencijas par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu ieviešanu Latvijā 2017.-2020.gadā un ANO Konvencijas par bērnu tiesībām ieviešanu Latvijā 2016.-2020.gadā. Tāpat plānots uzsākt darbu pie Latvijas kārtējā ziņojuma par ANO Konvencijas par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu ieviešanu Latvijā 2018.-2023.gadā un Latvijas kārtējā ziņojuma par ANO Konvencijas pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem ieviešanas Latvijā 2020.-2023.gadā. Tomēr, ņemot vērā, ka 2022.gadā saglabājies ievērojams valdības apsvērumu sniegšanai saņemto Tiesā izskatāmo lietu skaits un pieaudzis ANO Cilvēktiesību komitejā izskatāmo lietu skaits, turklāt Tiesas nolēmumi 2022.gadā bijuši par komplicētiem jautājumiem, lielākā daļa Pārstāvja darbības 2023.gadā, visticamāk, tiks veltīta Latvijas apsvērumu sniegšanai Tiesā un ANO Cilvēktiesību komitejā izskatāmajās lietās un Tiesas spriedumu izpildei.
62. Nacionālajā līmenī Pārstāvis turpinās sadarbību ar valsts pārvaldes iestādēm, tiesām un tiesībsargājošajām iestādēm, tostarp turpinot piedalīties arī Latvijas Tiesnešu mācību centra organizētās tālākizglītības programmās, Rīgas Juridiskās augstskolas un Latvijas Universitātes rīkotajosursos un konferencēs, un turpinās informēt atbildīgās iestādes un sabiedrību kopumā par cilvēktiesību aktualitātēm un Tiesas judikatūras attīstību.
63. 2023.gadā Pārstāvis un Biroja darbinieki turpinās starptautisko sadarbību, piedaloties gan EP ekspertu darba grupās, gan Ministru vietnieku komitejas sanāksmēs par Tiesas nolēmumu izpildes uzraudzību, diskusijās par ES pievienošanas Konvencijai un ES Iekšējo noteikumu izstrādes procesā ES ekspertu darba grupu ietvaros. 2023.gadā Pārstāvis turpinās vadīt CDDH-ENV darba grupu, kas veltīta cilvēktiesību un vides tiesību jautājumiem, un pildīs CDDH priekšsēdētāja pienākumus. Plānots, ka 2023.gada jūnijā Latvijā pirmoreiz notiks CDDH biroja sanāksme, kas gatavosies 2023.gada jūnijā sagaidāmajai CDDH plenārsēdei; šo pasākumu plānots noturēt Latvijas prezidentūras EP Ministru komitejas pasākumu ciklā. Turklāt Pārstāvis un Birojs sniegs atbalstu arī citām Ārlietu ministrijas struktūrvienībām, organizējot Latvijas prezidentūras EP Ministru komitejā pasākumus.

⁶¹ Sākotnēji darba grupas nosaukums bija “47+1”, taču pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā 2022.gada 24.februārī Krieviju 2022.gada martā izslēdza no Eiropas Padomes. Līdz ar šo darba grupu pārdēvēja par “46+1”.

B.DAĻA

PĀRSKATS PAR TIESAS JUDIKATŪRAS ATTĪSTĪBU LATVIJAS LIETĀS

64. Šīs ziņojuma daļas mērķis ir sniegt pārskatu par Tiesas judikatūras attīstību 2022.gadā pasludinātajos Tiesas nolēmumos Latvijas lietās.
65. 2022.gadā Tiesa pasludināja 13 nolēmumus Latvijas lietās, tajā skaitā 1 Tiesas Lielās palātas spriedumu, kurā risināti Latvijas konstitucionālajai identitātei nozīmīgi jautājumi. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, 2022.gadā pasludinātajos nolēmumos risināti salīdzinoši daudzi Latvijas lietās iepriekš neapskatīti jautājumi, piemēram, arodbiedrības biedru tiesības, ārzemnieku kolektīvās izraidīšanas aizliegums, tiesības uz mājokļa neaizskaramību saistībā ar īpašnieka ievēšanu nekustamā īpašuma valdījumā.
66. Pirms pievērsties Tiesas nolēmumos izskatītajiem saturiskajiem jautājumiem, turpmākajās rindkopās vispirms apskatīta Tiesas 2022.gada prakse, lemjot par sūdzību pieņemamību izskatīšanai pēc būtības.

I. SŪDZĪBU PIEŅEMAMĪBA IZSKATĪŠANAI PĒC BŪTĪBAS

67. Konvencijā ietvertie pieņemamības kritēriji nosacīti var tikt iedalīti procesuālajos un saturiskajos kritērijos. Pie procesuālajiem kritērijiem pieder, piemēram, prasība pirms vēršanās Tiesā izsmelt nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus, iesniegt sūdzību Konvencijā noteiktajā termiņā. Savukārt svarīgākie saturiskie kritēriji ir sūdzības atbilstība Konvencijas materiāltiesiskajam tvērumam un sūdzības pamatotība, tajā skaitā personas tiesību aizskārums nozīmīgums. Kā norādīts jau ziņojuma A daļā, jāuzsver, ka vienas lietas ietvaros persona var būt izteikusi vairākās sūdzības par dažādu Konvencijas normu iespējamiem pārkāpumiem, un šādā gadījumā Tiesa atsevišķi vērtēs katras sūdzības pieņemamību.
68. Tāpat jāatgādina, ka atbilstoši Konvencijas 37.pantam Tiesa jebkurā tiesvedības stadijā var svītrot sūdzību no izskatāmo lietu saraksta, ja tā konstatē, ka sūdzības iesniedzējs nevēlas uzturēt savu sūdzību, piemēram, ja sūdzības iesniedzējs ir nokavējis Tiesas noteikto termiņu apsvērumu sniegšanai vai pārstāvja nozīmēšanai, vai ilgstoši neatbild uz Tiesas vēstulēm. 2022.gadā šādu iemeslu dēļ tika noraidītas 2 sūdzības. Lietā *Masteiko pret Latviju* iesniedzējs Tiesas norādītajā termiņā nebija sniedzis savus apsvērumus atbildē uz valdības apsvērumiem, kā arī neatbildēja uz citām Tiesas vēstulēm, tādēļ Tiesa lēma, ka vairs nav iemesla turpināt šīs lietas izskatīšanu. Savukārt lietā *Grīnbergs pret Latviju* pats iesniedzējs informēja Tiesu, ka vairs nevēlas uzturēt iesniegto sūdzību, tādēļ arī šajā lietā Tiesa lēma, ka nav iemesla turpināt tās izskatīšanu. Jāuzsver, ka Tiesa tomēr nesvītros lietu no izskatāmo lietu saraksta, ja uzskatīs, ka pastāv kādi īpaši apstākļi, kuru dēļ lietas izskatīšana būtu jāturpina. Piemēram, ja lietā tiek risināti īpaši svarīgi Konvencijas vai tās Protokolu iztulkošanas vai piemērošanas jautājumi. Šo aspektu Tiesa īpaši izcēla vēl citā Latvijas lietā – *Savickis un citi pret Latviju* –, kurā Tiesas Lielā palāta svītvoja viena iesniedzēja sūdzību no Tiesā izskatāmo lietu saraksta. Tā kā iesniedzējs lietas izskatīšanas Tiesā laikā bija miris un neviens no viņa mantiniekiem vai tuviniekiem iesniedzēja sūdzību nevēlējās uzturēt, Tiesa secināja, ka šī iesniedzēja sūdzību tā var svītrot no izskatāmo lietu saraksta. Šajā vērtējumā Tiesa uzsvēra, ka to nav nepieciešams turpināt izskatīt cilvēktiesību aizsardzības nodrošināšanai, visticamāk, tāpēc, ka šis iesniedzējs bija tikai viens no pieciem iesniedzējiem konkrētajā lietā un, turpinot izskatīt atlikušo četrus iesniedzēju sūdzības, jautājuma izskatīšana pēc būtības turpinājās.
69. Vairākās 2022.gada lietās Tiesa pievērsās jautājumam, vai sūdzību iesniedzēji ir uzskatāmi par Konvencijas iespējamā pārkāpuma upuri Konvencijas 34.panta izpratnē. Tā lietā *Straume pret*

Latviju valdība izvirzīja argumentu, ka sūdzības iesniedzēja nav uzskatāma ne par Konvencijas 11.panta iespējama pārkāpuma upuri, ne par Konvencijas 6.panta iespējama pārkāpuma upuri. Pirmkārt, valdība argumentēja, ka iesniedzēja turpināja būt arodbiedrības valdes priekšsēdētāja arī pēc notikumiem, par kuriem bija iesniegta sūdzība Tiesā, proti, iesniedzēja varēja turpināt īstenot savas tiesības uz biedrošanās brīvību. Otrkārt, valdība argumentēja, ka, pat ja tiesas sēdes nacionālajās tiesās bija slēgtas un spriedumi nebija publiski pieejami, pati iesniedzēja piedalījās visās tiesas sēdēs un saņēma visus nolēmumus, tādēļ viņas tiesības uz taisnīgu tiesu pēc būtības netika skartas. Tiesa abus šos valdības argumentus noraidīja, uzsverot, ka process nacionālā līmenī bija tiešā cēloņsakarībā ar iesniedzējas kā arodbiedrības valdes priekšsēdētājas rīcību. Tāpat Tiesa norādīja, ka tiesības uz taisnīgu tiesu un atklātu lietas izskatīšanu var tikt skartas arī tad, ja pašai personai nav bijis šķēršļu piedalīties tiesas sēdēs, taču šajās sēdēs nav tikusi nodrošināta iespēja sabiedrības pārstāvjiem būt klāt.

70. Savukārt lietā *Naumenko un SIA Rix Shipping pret Latviju* sūdzība bija iesniegta par juridiskas personas telpu apskati un dokumentu un elektroniskās informācijas izņemšanu, ko bija veikusi Konkurences padome, pamatojoties uz Konkurences likuma normām. Ņemot vērā valdības izvirzīto argumentu, Tiesa vērtēja, vai pirmais iesniedzējs – fiziska persona – var tikt uzskatīts par Konvencijas iespējamā pārkāpuma upuri, ja visas valsts iestāžu darbības bija vērstas pret otro iesniedzēju – juridisko personu –, pat ja pirmais iesniedzējs bija šīs juridiskās personas valdes loceklis un pārstāvis. Tiesa piekrita valdības argumentam, šo viedokli balstot uz konkrētās lietas faktu vērtējumu. Tiesa uzsvēra, ka visas procesuālās darbības tika vērstas tikai pret juridisko personu, ka tika izņemta tikai juridiskās personas korespondence, ka pirmais iesniedzējs procesuālajās darbībās piedalījās tikai kā juridiskās personas valdes loceklis, visi viņa iebildumi bija saistīti ar juridiskās personas komercnoslēpuma saglabāšanu, turklāt turpmākajā tiesvedībā pirmais iesniedzējs rīkojās nevis savā vārdā, bet kā juridiskās personas pārstāvis. Citiem vārdiem sakot, Tiesa uzskatīja, ka pirmais iesniedzējs nebija sniedzis nekādu pamatojumu apgalvojumam, ka valsts iestāžu rīcība būtu ietekmējusi viņu tieši un personiski, un tādēļ atzina, ka pirmais iesniedzējs nav uzskatāms par Konvencijas iespējamā pārkāpuma upuri Konvencijas 34.panta izpratnē.
71. Visbeidzot arī lietā *Jansons pret Latviju* Tiesa vērtēja valdības argumentu par to, ka sūdzības iesniedzējs nebūtu uzskatāms par iespējama Konvencijas pārkāpuma upuri. Šajā lietā iesniedzējs apgalvoja, ka ir pārkāptas viņa tiesības uz mājokļa neaizskaramību un tiesības uz efektīviem tiesību aizsardzības līdzekļiem, jo tiesu izpildītājs, īstenojot nekustamā īpašuma ieguvēja ievēšanu nekustamā īpašuma valdījumā, esot pārkāpis viņa kā dzīvokļa īrnieka tiesības uz mājokļa neaizskaramību, un iesniedzējam neesot bijis pieejams tiesību aizsardzības mehānisms, kas šādā situācijā aizsargātu viņa tiesības. Savukārt valdība izvirzīja argumentu, ka iesniedzējs nav uzskatāms par tiesību uz mājokļa neaizskaramību iespējama pārkāpuma upuri, jo pēc tam, kad īres līgums zaudēja spēku, iesniedzējam vairs nebija tiesību uzturēties strīdus dzīvoklī. Turklāt valdība uzsvēra, ka sūdzības iesniegšanas laikā Tiesā iesniedzējs šajā dzīvoklī vairs neuzturējās, tādēļ šis dzīvoklis nebūtu uzskatāms par iesniedzēja mājokli Konvencijas 8.panta izpratnē. Tiesa šo argumentu noraidīja, uzsverot, ka daļu laika iesniedzējs neapšaubāmi ir uzturējies dzīvoklī tiesiski un ka uzturēšanās tiesiskums nav priekšnoteikums, lai personai būtu tiesības uz mājokļa neaizskaramību. Tāpat Tiesa uzsvēra, ka iesniedzējs bija spiests pamest dzīvokli, un šis fakts nevar kalpot par argumentu, ka dzīvoklis vairs nav iesniedzēja mājoklis Konvencijas izpratnē, jo šādā gadījumā neviena persona, kas patvaļīgi tiek izlikta no sava mājokļa, nevarētu saņemt Konvencijas aizsardzību. Tādējādi Tiesas secinājumi šajā lietā vēlreiz uzsver, ka Konvencijā lietotie jēdzieni ir autonomi un nav cēloniski atkarīgi no nacionālajām tiesībām.
72. Līdzīgi kā iepriekšējos gados, arī 2022.gadā Tiesa strikti piemēroja Konvencijā noteikto prasību izsmelt nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus un noraidīja visas sūdzības, kur šī prasība nebija izpildīta. Tā lietā *Krasovickis un Kargins pret Latviju* Tiesa atzina, ka viena no iesniedzēju

sūdzībām par grozījumiem Komercedarbības atbalsta kontroles likumā, kā arī abu iesniedzēju sūdzība par iespējamo atšķirīgo attieksmi salīdzinājumā ar citiem kreditoriem ir noraidāma, jo viens no iesniedzējiem šīs sūdzību nacionālā līmenī vispār nebija izvirzījis, savukārt par otra iesniedzēja sūdzību Satversmes tiesa atteicās ierosināt lietu juridiskā pamatojuma trūkuma dēļ. Tādējādi šajā lietā Tiesa apstiprināja jau labi izveidojušos praksi, ka nacionālie tiesību aizsardzības līdzekļi nebūs izsmelti arī tad, ja iesniedzējs nebūs ievērojis saturiskās un procesuālās prasības, ko nosaka nacionālie tiesību akti, piemēram, ja iesniedzējs ir nokavējis termiņus vai nav sniedzis pietiekamu argumentāciju. Šīs Tiesas prakses atkārtots apstiprinājums sniegts arī lietā *Liepiņš pret Latviju*, kurā sūdzības iesniedzējs bija vērsies Satversmes tiesā, lai apstrīdētu Saeimas kārtības ruļļa atbilstību Satversmei, taču Satversmes tiesa atteicās ierosināt tiesvedību, jo atzina, ka iesniedzēja sniegtais juridiskais pamatojums nav pietiekams. Izskatot šo sūdzību, Tiesa konstatēja, ka iesniedzējs savā konstitucionālajā sūdzībā nebija pamatojis, kādēļ viņam nodarītais kaitējums būtu lielāks par labumu, ko sabiedrība iegūst no sūdzībā apstrīdētās normas, taču šādu apsvērumu norādīšana saskaņā ar līdzšinējo Satversmes tiesas judikatūru ir obligāts konstitucionālās sūdzības elements. Šī iemesla dēļ, un jo īpaši ņemot vērā, ka vēlāk Satversmes tiesa bija pēc būtības izskatījusi cita Saeimas deputāta iesniegtu gandrīz identisku konstitucionālo sūdzību, kas saturēja pietiekamu juridisko pamatojumu, Tiesa secināja, ka iesniedzējs savu konstitucionālo sūdzību nebija iesniedzis saskaņā ar Satversmes tiesas judikatūrā iedibinātajām prasībām sūdzības pieņemamībai izskatīšanai, un atzina, ka iesniedzējs nav izsmēlis nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus.

73. Vienlaikus jāuzsver, ka gadījumos, kad valdība izvirza argumentu par nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu neizmēšanu, Tiesa vērtē, cik lielu daļu no Tiesā iesniegtās sūdzības varētu atrisināt valdības norādītie līdzekļi. Tā, piemēram, lietā *Lapsa pret Latviju*, kurā sūdzības iesniedzēja apgalvoja, ka ir pārkāptas viņas Konvencijas 2.pantā garantētās tiesības uz dzīvību, jo ilgā kriminālprocesa dēļ netika nodrošināta viņas jaundzimušā bērna nāves apstākļu efektīva izmeklēšana, valdība bija izvirzījusi argumentu, ka iesniedzēja nebija lūgusi atlīdzināt viņai ar pārāk ilgo kriminālprocesi nodarīto kaitējumu. Tiesa šo valdības argumentu noraidīja, uzsverot, ka valdības piedāvātais tiesību aizsardzības līdzeklis atrisinātu tikai daļu no iesniedzējas sūdzības Tiesā, proti, jautājumu par kriminālprocesa ilgumu, bet nekādi nerisinātu plašāko jautājumu par nāves apstākļu efektīvu izmeklēšanu. Citiem vārdiem sakot, izskatāmās lietas mērķiem Tiesa nebija gatava atzīt par efektīvu tādu nacionālo tiesību aizsardzības līdzekli, kas risinātu tikai daļu no Tiesā iesniegtās sūdzības. Šāda pieeja atbilst Tiesas labi iedibinātai praksei, ka Konvencijas norma par nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu izsmēšanu nevar tikt piemērota automātiski, un vērtējums par tās ievērošanu ir atkarīgs no konkrētās lietas īpašajiem apstākļiem.
74. Arī jau pieminētajā lietā *Jansons pret Latviju* Tiesa vērtēja, vai valdības piesauktie nacionālie tiesību aizsardzības līdzekļi būtu atrisinājuši visas iesniedzēja Tiesā iesniegtās sūdzības. Valdība bija izvirzīsi argumentu, ka iesniedzējam vajadzēja pabeigt tiesvedību prasībā pret iepriekšējo dzīvokļa īpašnieku par faktisko īres attiecību atzīšanu, kā arī vērsties tiesā pret tiesu izpildītāju par zaudējumu atlīdzību. Taču Tiesa abus šos argumentus noraidīja, visupirms uzsverot, ka prasība pret bijušo dzīvokļa īpašnieku neatrisinātu Tiesā iesniegto sūdzību par iesniedzēja tiesību iespējamo aizskārumu saistībā ar jaunā dzīvokļa īpašnieka ieviešanu nekustamā īpašuma valdījumā. Proti, Tiesas ieskatā, iesniedzēja sūdzības bija saistītas ar viņa prettiesisku izlikšanu no dzīvokļa pirms nacionālā tiesa bija vērtējusi viņa atrašanās dzīvoklī tiesiskumu, nevis ar jautājumu, vai iesniedzējs bija “īrnieks” saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem. Šajā sakarā jāuzsver Tiesas atziņa, ka situācijās, kad persona ir prettiesiski izlikta no mājokļa, liedzot tai baudīt mājokļa neaizskaramību, mājokļa lietošanas tiesību atjaunošana vēl nenozīmē tiesību uz mājokļa neaizskaramības pārkāpuma restitūciju. Savukārt attiecībā uz iespēju vērsties pret tiesu izpildītāju par zaudējumu atlīdzību Tiesa norādīja, ka Latvijas tiesu praksē ir piemēri par kustamai mantai nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu, taču Tiesas rīcībā nav piemēru par personas

cilvēktiesībām nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu. Tādēļ Tiesa secināja, ka valdības piedāvātais tiesību aizsardzības līdzeklis nebūtu atrisinājis iesniedzēja Tiesā iesniegtās sūdzības.

75. 2022.gadā vairākās lietās Tiesa vērtēja arī to, vai sūdzība Tiesā ir iesniegta Konvencijā noteiktajā 6 mēnešu termiņā (kopš Konvencijas 15.Protokola spēkā stāšanās – 4 mēnešu termiņā) pēc pēdējā nolēmuma nacionālā līmenī. Tiesa savā praksē ir uzsvērusi, ka Konvencijas 35.panta 1.punktā iekļautās prasības izsmelt nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus un iesniegt sūdzību noteiktā termiņā ir cieši saistītas, jo termiņš sūdzības iesniegšanai tiek aprēķināts no pēdējā nolēmuma nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu ietvaros. Tomēr gadījumos, kad attiecībā uz konkrēto sūdzību valstī nav pieejami efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi, sūdzības iesniegšanas termiņš tiek aprēķināts no tiesību aizskāruma brīža. Jautājumu par 6 mēnešu termiņa sākuma datumu Tiesai bija jārisina lietā *Rimšēvičs pret Latviju* attiecībā uz sūdzību par to, ka iesniedzējam nebija pieejama procedūra, lai pēc atbrīvošanas no aizturēšanas tiesā sūdzētos par aizturēšanas pamatotību un tiesiskumu. Šajā lietā valdība bija izvirzījusi argumentu, ka vispārējā kārtībā iesniegta sūdzība uzraugošajam prokuroram un amatā augstākam prokuroram par izmeklēšanas iestādes darbībām nav uzskatāma par piemērotu nacionālo tiesību aizsardzības līdzekli un tādēļ šādas sūdzības izskatīšanā pieņemtie nolēmumi nevar tikt ņemti vērā 6 mēnešu termiņa noteikšanā. Izskatot šo argumentu, Tiesa vērtēja, vai vēršanās pie prokurora būtu uzskatāms par efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli attiecībā uz sūdzību par tiesas kontroles trūkumu, un secināja, ka prokuratūras uzraudzība pār izmeklēšanas iestādēm nav uzskatāma par “tiesas” īstenotu kontroli pār aizturēšanas tiesiskumu Konvencijas 5.panta 4.punkta izpratnē. Tiesa uzskatīja, ka šajā gadījumā sūdzība prokuroram nav efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis, tāpēc to nevar ņemt vērā 6 mēnešu termiņa aprēķināšanā, un šis termiņš ir aprēķināms no tiesību aizskāruma brīža, proti, no iesniedzēja aizturēšanas brīža. Tā kā iesniedzēja sūdzība Tiesā bija iesniegta vairāk nekā 6 mēnešus pēc viņa aizturēšanas, Tiesa atzina, ka sūdzība par Konvencijas 5.panta 4.punkta iespējamu pārkāpumu ir iesniegta novēloti un tādēļ noraidāma.
76. Līdzīgu jautājumu par 6 mēnešu termiņa aprēķināšanu Tiesa risināja arī lietās *Savickis un citi pret Latviju* un *Lapsa pret Latviju*, lemjot, ka šajās lietās termiņš ir ievērots. Tā lietā *Savickis un citi pret Latviju* valdība bija izvirzījusi argumentu, ka iesniedzēji mākslīgi centās atjaunot 6 mēnešu termiņu, jo administratīvajās tiesās un Satversmes tiesā viņi vērsās ilgu laiku pēc viņu pensiju aprēķināšanas (iesniedzējiem pensijas aprēķinātas 1999.-2008.gadā). Taču Tiesa šo valdības argumentu noraidīja, secinot, ka iesniedzēji ilgāku laiku nacionālajā līmenī tiesām bija neaktīvi, tomēr Satversmes tiesa viņu 2010.gadā iesniegto konstitucionālo sūdzību pieņēma un izskatīja pēc būtības, kas, Tiesas ieskatā, nozīmēja, ka 6 mēnešu termiņš ir aprēķināms no Satversmes tiesas nolēmuma datuma. Tādējādi Tiesa secināja, ka iesniedzēju 2011.gadā iesniegtā sūdzība Tiesā bija iesniegta laikus. Savukārt lietā *Lapsa pret Latviju* Tiesa vērtēja valdības argumentu, ka 6 mēnešu termiņš būtu skaitāms nevis no formāli pēdējā nolēmuma nacionālajā līmenī, bet no datuma, kad faktiski tika izlemts sūdzības iesniedzējai svarīgais jautājums. Proti, valdība argumentēja, ka pēc tam, kad Augstākā tiesa bija atzinusi par prettiesisku kriminālprocesa atjaunošanu un atcēlusi zemākas instances lēmumu, sūdzības iesniedzējai vairs nebija izredžu noskaidrot, vai slimnīcas ārsti ir saucami pie kriminālatbildības par jaundzimuša bērna nāvi, tādēļ 6 mēnešu termiņa skaitīšana būtu jāsāk no Augstākās tiesas nolēmuma datuma, pat ja tas nebija pēdējais nolēmums nacionālā līmenī. Tiesa šo valdības argumentu noraidīja, uzsverot, ka Augstākā tiesa nodeva lietu atkārtotai izskatīšanai apelācijas instancē, turklāt Augstākās tiesas nolēmumā netika noteikts, ka spēkā ir pirmās instances tiesas spriedums par kriminālprocesa izbeigšanu. No abiem šiem Tiesas nolēmumiem izriet, ka nacionālo iestāžu rīcība būtiski ietekmē arī Tiesas secinājumus par to, vai konkrētais nacionālais process būtu ņemams vērā 6 mēnešu termiņa aprēķināšanā. Proti, Tiesa, visticamāk, noraidīs argumentu, ka nacionālā līmenī process uzsākts novēloti vai kāda procesa daļa nav uzskatāma par būtisku, ja tas nepārprotami neizrietēs no nacionālo iestāžu un tiesu nolēmumiem.

77. 2022.gadā lietā *Pilāgs pret Latviju* Tiesa kārtējo reizi pievērsās jautājumam par to, vai Konvencijas iespējamais pārkāpums ir uzskatāms par maznozīmīgu, kas būtu iemesls sūdzības noraidīšanai. Šajā lietā sūdzība bija iesniegta par to, ka administratīvā pārkāpuma lietā Latvijas tiesas nebija pienācīgi pārbaudījušas iesniedzēja sūdzību par iespējamo uzskūdišanu no tiesībsargājošo iestāžu puses, tādējādi pieļaujot Konvencijas 6.panta pārkāpumu. Valdība bija izvirzījusi argumentu, ka iesniedzēja tiesību iespējamais aizskārums ir uzskatāms par maznozīmīgu, taču Tiesa šo argumentu noraidīja. Savos secinājumos Tiesa atgādināja, ka 6.panta lietās tā līdzīgus argumentus ir noraidījusi jau iepriekš, turklāt šajā lietā, Tiesas ieskatā, uzskūdišana, ja tāda bija notikusi, varēja būtiski ietekmēt tiesas procesa taisnīgumu. Līdz ar to Tiesa secināja, ka iesniedzēja tiesību aizskārums nevar tikt uzskatīts par maznozīmīgu.
78. 2022.gadā Tiesa ir noraidījusi vairākas sūdzības arī tādēļ, ka atzina tās par acīmredzami nepamatotām, proti, par tādām, kas neatbilst saturiskajiem pieņemamības kritērijiem. Piemēram, iepriekš minētajā lietā *Krasovickis un Kargins pret Latviju* Tiesa noraidīja iesniedzēju sūdzības par tiesību uz īpašumu iespējamu pārkāpumu, ko, iesniedzēju ieskatā, radīja fakts, ka atbilstoši Komercedarbības atbalsta kontroles likuma normai par procentu maksājumu apturēšanu no komercsabiedrības, kas nonākusi finansiālās grūtībās un saņem valsts atbalstu, tika pārtraukta procentu maksājumu izmaksa, kas iesniedzējiem bija jāsaņem saskaņā ar 2007.gadā ar AS “Parex banka” noslēgtu termiņdepozīta līgumu. Šajā lietā sūdzības iesniedzēji pēc būtības lūdza Tiesu pārvērtēt Satversmes tiesas lietā Nr.2014-36-01 izdarītos secinājumus. Savukārt Tiesa, ievērojot subsidiaritātes principu, norādīja, ka tik jūtīgā jomā kā banku sistēmas stabilitāte valstīm ir plaša rīcības brīvība un ka Tiesa paļaujas uz nacionālo iestāžu vērtējumu par sabiedrības un indivīda interešu līdzsvarošanu, ja vien nacionāli iestāžu rīcība nav acīmredzami nepamatota vai patvaļīga. Tiesas ieskatā, Satversmes tiesas secinājumi par apstrīdētās normas atbilstību Satversmei bija izvērsti un pienācīgi pamatoti, tajā skaitā ar ES tiesību normām, tādēļ Tiesa atzina, ka iesniegtās sūdzības ir acīmredzami nepamatotas.
79. Par acīmredzami nepamatotām sūdzības tika atzītas arī lietā *M.A. un citi pret Latviju*, kurā sūdzības iesniedzēji apgalvoja, ka ir pieļauts Konvencijas 3.panta un 4.Protokola 4.panta pārkāpums, jo Indras robežkontroles punktā uz Latvijas un Baltkrievijas robežas esot bez izskatīšanas noraidīti viņu patvēruma pieteikumi un viņiem atteikta ieceļošana Latvijā. Jāuzsver, ka atšķirībā no lietām par citu Konvencijas pantu iespējamiem pārkāpumiem, lietās par Konvencijas 3.panta iespējamiem pārkāpumiem sūdzību Tiesā pamatotība bieži ir atkarīga nevis no valsts iestāžu rīcības juridiskā vērtējuma, bet gan no tā, vai Tiesa gūst pārliecību, ka iesniedzēju norādītie fakti ir notikuši, proti, vai iesniedzēju apgalvojumi ir uzskatāmi par ticamiem. Arī lietā *M.A. un citi pret Latviju* starp pusēm pastāvēja strīds par faktiem, jo sūdzības iesniedzēji apgalvoja, ka sūdzībā norādītajā datumā viņi bija lūguši patvērumu Latvijā, taču nekādu apliecinājumu šim apgalvojumam, piemēram, pieteikuma kopijas, iesniedzēji Tiesā nebija iesnieguši. Savukārt tas, vai Latvijas valsts iestādēm radās pienākums pēc būtības izskatīt iesniedzēju patvēruma pieteikumu un nepieļaut iesniedzēju atgriešanu uz valsti, no kuras viņi tālāk varētu nonākt valstī, kur viņi varētu ciest no spīdzināšanas vai necilvēcīgas attieksmes, ir atkarīgs no tā, vai šāds patvēruma pieteikums tiešām iesniegts. Lai izšķirtu šo strīdu par faktiem, Tiesa ņēma vērā vairākus apsvērumus: (1) to, ka divās citās lietās pret Lietuvu un Poliju šie paši iesniedzēji bija Tiesai iesnieguši apliecinājumus par patvēruma pieteikumu iesniegšanu; (2) to, ka visās trīs lietās iesniedzējus pārstāvēja viens un tas pats pārstāvis; (3) Latvijas sadarbību ar ANO Augstā komisāra bēgļu jautājumos biroju (UNHCR) un sanāksmēs ar Latvijas iestādēm UNHCR sniegto apstiprinājumu, ka nekādas prasības pret Latviju saistībā ar patvēruma meklētāju identificēšanu uz robežas nav izvirzītas; (4) to, ka iesniedzēji nebija snieguši nekādu skaidrojumu, kādēļ nevar nodot Tiesai nekādus apliecinājumus par patvēruma pieteikuma iesniegšanu. Šo apsvērumu kopums lika Tiesai secināt, ka iesniedzēji nav pirmšķietami pierādījuši, ka viņi patiešām bija iesnieguši patvēruma pieteikumu. Tādēļ iesniedzēju sūdzība par Konvencijas 3.panta iespējamu pārkāpumu tika atzīta par nepamatotu.

80. Lietā *M.A. un citi pret Latviju* Tiesa pirmo reizi Latvijas lietās vērtēja sūdzību par Konvencijas 4.Protokola 4.panta iespējamu pārkāpumu, piemērojot savu līdzšinējo judikatūru par jēdzienu “izraidīšana” un “kolektīva izraidīšana” skaidrojumu. Visupirms Tiesa atgādināja, ka jēdziena “izraidīšana” tvērums ir ļoti plašs, un tas ir attiecināms uz jebkuru situāciju, kad ārzemniekam pretēji viņa gribai ir jāpamet valsts, neatkarīgi no uzturēšanās likumīguma un ilguma. Tiesa norādīja, ka tās šajā lietā iepriekš izdarītie secinājumi par nepierādīto patvēruma pieteikuma iesniegšanu nav iemesls, lai uz iesniedzēju situāciju neattiecinātu jēdzienu “izraidīšana” Konvencijas 4.Protokola 4.panta izpratnē. Tādējādi Tiesa turpināja savā judikatūrā nostiprināto pieeju Konvencijā lietotos jēdzienus iztulkot autonomi un salīdzinoši plaši, lai piešķirtu Konvencijas aizsardzību pēc iespējas plašākam personu lokam. Turpinājumā Tiesa vērtēja, vai iesniedzēju izraidīšana būtu uzskatāma par “kolektīvu izraidīšanu”, uzsverot, ka līdzīgi lēmumi par vairākām personām paši par sevi nenozīmē, ka ir notikusi kolektīva izraidīšana, ja katrai persona bija iespēja izteikt valsts iestādēm savus individuālos apsvērumus. Ņemot vērā lietas faktus, proti, ka Valsts robežsardzes amatpersonas noturēja vairākas intervijas ar iesniedzējiem, ka šīs intervijas notika iesniedzējiem saprotamā valodā, ka iesniedzēju rīcībā bija pietiekami ilgs laiks, lai vērstu Latvijas valsts iestāžu uzmanību uz kādiem īpašiem iemesliem, kas ļautu iesniedzējiem ieceļot Latvijā, Tiesa atzina, ka iesniedzējiem lēmuma pieņemšanas gaitā tika dota iespēja izteikt savus individuālos apsvērumus. Tiesa piekrita valdības skaidrojumam par lēmumu standartizēto formu, proti, ka nevienam no iesniedzējiem nebija derīgas ieceļošanas vīzas, tādēļ arī atteikuma ieceļot Latvijā iemesls visiem iesniedzējiem bija līdzīgs. Visu šo apsvērumu gaismā Tiesa secināja, ka iesniedzēji netika “kolektīvi izraidīti”, tādēļ viņu sūdzību arī šajā daļā Tiesa atzina par acīmredzami nepamatotu.
81. Arī lietā *Rimšēvičs pret Latviju* viena no iesniegtajām sūdzībām – par to, ka persona pēc aizturēšanas nav nodota tiesa – tika atzīta par acīmredzami nepamatotu. Sūdzības iesniedzējs apgalvoja, ka, pretēji Konvencijas 5.panta 3.punkta prasībām, viņš nekavējoties pēc aizturēšanas netika nogādāts tiesā, taču Tiesa atgādināja, ka gadījumos, kad aizturētās personas tiek atbrīvotas, viņas nav nepieciešams nekavējoties nogādāt tiesā. Tiesa konstatēja, ka iesniedzējs bija aizturēts aptuveni 46 stundas un šis laika posms nepārsniedza ar likumu atļauto 48 stundu termiņu personas aizturēšanai bez tiesas lēmuma. Šajā sakarā Tiesa atsaucās uz savu labi iedibināto judikatūru, ka personas atbrīvošana vēl pirms ir iespējama un nepieciešama tiesas kontrole neveido Konvencijas pārkāpumu, un atzina, ka iesniedzēja tūlītēja nenogādāšana pie tiesneša nepārkāpj Konvencijas 5.panta 3.punktu.
82. Visbeidzot arī lietā *Savickis un citi pret Latviju* Tiesa vērtēja arī sūdzības saturisko pieņemamību, jo valdība bija izvirzījusi argumentu, ka sūdzība par atšķirībām vecuma pensiju aprēķināšanā pilsoņiem un nepilsoņiem neietilpst Konvencijas tvērumā, jo atbilstoši starptautiskajām saistībām Latvijai nav pienākuma izmaksāt personām vecuma pensijas par nodarbinātības vai tai pielīdzināmiem periodiem, kas PSRS okupācijas laikā uzkrāti ārpus Latvijas teritorijas, jo Latvija nav PSRS pēctece. Turklāt valdība argumentēja, ka Konvencijas 1.Protokola 1.pants nav attiecināms uz konkrētās lietas apstākļiem, jo iesniedzējiem nav tiesību uz konkrētu vecuma pensijas apmēru, savukārt atšķirības aprēķinos neliedz sūdzību iesniedzējiem pēc būtības tiesības saņemt vecuma pensiju. Abus šos argumentus Tiesa noraidīja, secinot, ka pirmais arguments ir identisks valdības iepriekš izvirzītam argumentam lietā *Andrejeva pret Latviju*,⁶² savukārt attiecībā uz otro argumentu Tiesa norādīja, ka Latvijā bija izveidots normatīvais regulējums, kas paredzēja personām izmaksāt vecuma pensijas, kas savukārt radīja ikvienam šī regulējuma subjektam materiālo interesi saņemt pensiju, kas ietilpst Konvencijas 1.Protokola 1.panta tvērumā.

⁶² *Andrejeva pret Latviju* (iesniegums Nr. 55707/00), 2009. gada 18. februāra Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas spriedums.

II. SŪDZĪBU BŪTĪBA

II.1. TIESĪBAS UZ ĪPAŠUMU

83. Pievēršoties lietām, kurās Tiesa iesniedzēju sūdzības izskatīja pēc būtības, par svarīgāko 2022.gada nolēmumu uzskatāms Tiesas Lielās palātas spriedums lietā *Savickis un citi pret Latviju*. Līdzīgi kā lietā *Andrejeva pret Latviju*,⁶³ arī šajā lietā Tiesa risināja jautājumu par atšķirībām vecuma pensiju aprēķināšana Latvijas pilsoņiem un nepilsoņiem, ņemot vērā sūdzības iesniedzēju apgalvojumu, ka viņi tiek diskriminēti viņu tiesībās uz īpašumu, jo, aprēķinot viņu vecuma pensijas apmēru, atbilstoši likuma “Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 1.punktam viņu apdrošināšanas stāžā neieskaitīja viņu PSRS okupācijas laikā ārpus Latvijas uzkrātos darba un tiem pielīdzināmos periodus. Iesniedzēju ieskatā, tas radīja nepamatoti atšķirīgu attieksmi pret viņiem salīdzinājumā ar Latvijas pilsoņiem. Lietā *Savickis un citi pret Latviju* īpaši nozīmīgi ir Tiesas secinājumi, vērtējot ar likuma “Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 1.punktu ieviesto atšķirību starp Latvijas pilsoņiem un nepilsoņiem, jo Tiesa atkāpjas no saviem secinājumiem lietā *Andrejeva pret Latviju* un atzīst, ka, ņemot vērā Latvijas konstitucionālo identitāti, atšķirīgā attieksme ir attaisnojama.
84. Uzsākot izskatīt iesniedzēju sūdzības būtību, Tiesa visupirms atgādināja savā judikatūrā nostiprināto principu, ka Konvencija negarantē personām tiesības uz pensiju, konkrētu pensijas apmēru vai tiesības saņemt pensiju par darbu, kas veikts ārpus konkrētās valsts teritorijas, taču, ja valsts šādu pensiju sistēmu ir izveidojusi, tad tai jāatbilst Konvencijas 14.panta prasībām, tas ir, tā nedrīkst būt diskriminējoša. Tiesa arī apstiprināja savu līdzšinējo pieeju, ka attiecībā uz vecuma pensijas aprēķināšanu Latvijas pilsoņi un nepilsoņi ir salīdzināmas personu grupas un ka atšķirīgā attieksme ir balstīta personu pilsonības kritērijā, tādēļ turpinājumā pievērsās lietas galvenajam jautājumam – vai likumā noteiktā atšķirīgā attieksme ir attaisnojama.
85. Kā izsecināms no Tiesas sprieduma, savā vērtējumā Tiesa centās salāgot divus principus. No vienas puses, Tiesa atgādināja, ka gadījumos, ja atšķirīgas attieksmes pamatā ir personas pilsonība, tad valstu rīcības brīvība ir ļoti šaura un valstīm ir jānorāda uz īpašiem apstākļiem, kas pamatotu, ka valsts ir rīkojusies samērīgi. No otras puses, Tiesa atzīmēja, ka izskatāmajā lietā atšķirīgā attieksme veidojas jautājumos, kas saistīti ar valsts ekonomisko un sociālo politiku, un, kā atzina Tiesa, šajos jautājumos valstīm ir plaša rīcības brīvība un tiesības salīdzināt dažādas personu grupas, tostarp ar dažādiem pasākumiem labojot faktisku nevienlīdzību, kas pastāv starp tām.
86. Tālākajā argumentācijā Tiesa pievērsās jautājumam par to, vai atšķirīgajai attieksmei ir leģitīmi mērķi, kurus apstrīdētā pensiju sistēma vēlas sasniegt, un atsaucās uz Satversmes tiesas plašo izvērtējumu tās 2011.gada 17.februāra spriedumā lietā Nr.2010-20-0106.⁶⁴ Proti, Tiesa pievienojās Satversmes tiesas apsvērumam, ka Latvijas pensiju sistēma izveidota, lai aizsargātu Latvijas valstiskumu pēc tam, kad tā 50 gadus bijusi okupēta, un balstīta Latvijas valstiskuma nepārtrauktības doktrīnā. Par otro leģitīmo mērķi Tiesa atzina valsts ekonomisko labklājību, šajā saistībā atsaucoties uz tās jau iepriekš izdarītu līdzīgu secinājumu lietā *Andrejeva pret Latviju*.
87. Visplašāko vērtējumu Tiesa sniedza par Latvijā pastāvošās pensiju sistēmas samērīgumu ar izvirzītajiem leģitīmajiem mērķiem, norādot, ka tests, vērtējot atšķirīgās attieksmes pamatotību un samērīgumu, šajā lietā ir nedaudz atšķirīgs un Latvijas rīcības brīvība ir plašāka nekā citās situācijās. Tiesa norādīja, ka, ņemot vērā Latvijas konsekvēnto nostāju par Latvijas valsts

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ Satversmes tiesas 2011.gada 17.februāra spriedums lietā Nr.2010-20-0106, pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-20-0106_Spriedums.pdf.

nepārtrauktības doktrīnu un pilnīgu norobežošanos no PSRS pēctecības, tās iepriekš judikatūrā izvirzītās atziņas nav attiecināmas uz lietu *Savickis un citi pret Latviju*. Kā uzsvēra pati Tiesa, šīs lietas izlemšanā ļoti nozīmīgi bija apstākļi, kādos Latvija un citas Baltijas valstis zaudēja savu neatkarību, kā arī Latvijas valstiskuma nepārtrauktības doktrīna. Šajā sakarā Tiesa atkārtoti atsaucās uz Satversmes tiesas 2011.gada 17.februāra spriedumā izteiktajām atziņām un piekrita, ka Latvijai pēc neatkarības atjaunošanas nebija jāuzņemas PSRS saistības. Tiesa norādīja, ka likuma “Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 1.punkts tieši sasaucas ar izveidotās pensiju sistēmas pirmo leģitīmo mērķi – Latvijas valstiskuma aizsardzība – un līdz ar to sasniedz šo mērķi. Jāuzsver arī Tiesas pievēršanās faktam, ka nepilsoņa statuss Latvijā tika izveidots kā pagaidu statuss, lai personas naturalizētos vai iegūtu citas valsts pilsonību, taču neviens no iesniedzējiem šajā lietā nebija pat mēģinājis iegūt pilsonību, bet viena iesniedzēja Latvijas pilsonības vietā ieguva Krievijas Federācijas pilsonību. Tiesa pievērsta uzmanību arī tam, ka Latvijā izveidotā pensiju sistēma un atšķirīgā attieksme starp pilsoņiem un nepilsoņiem ir attiecināma tikai uz periodu pirms Latvijas neatkarības atjaunošanas, turklāt uz darba vai tam pielīdzināmiem periodiem ārpus Latvijas teritorijas pirms iesniedzēji apmetās uz dzīvi Latvijā. Visu šo apsvērumu kopums ļāva Tiesai secināt, ka atšķirīgā attieksme bija samērīga un Konvencija nav pārkāpta. Tādējādi lieta *Savickis un citi pret Latviju* ir viena no nedaudzajām lietām, kurā Tiesa kā valsts izvirzīto leģitīmo mērķi ir vērtējusi valsts konstitucionālo identitāti veidojošu aspektu – Latvijas valsts neatkarības doktrīnu –, secinot, ka šāds leģitīmais mērķis rada valstij plašāku rīcības brīvību. Turklāt šis ir viens no nedaudzajiem spriedums, kuros redzama Tiesas metodoloģija, atkāpjoties no tās judikatūrā iepriekš izdarītiem secinājumiem attiecībā uz konkrētu valsti.

II.2. TIESĪBAS UZ DZĪVĪBU

88. 2022.gadā lietā *Lapsa pret Latviju* Tiesa vērtēja sūdzību par Konvencijas 2.pantā garantēto tiesību uz dzīvību iespējamu pārkāpumu, un Tiesas nolēmumi par šīs Konvencijas normas ievērošanu uzskatāmi par īpaši svarīgiem, jo Tiesa savā praksē ir vairākkārt uzsvērusi, ka demokrātiskā sabiedrībā cilvēka dzīvība ir augstākā vērtība. Lietā *Lapsa pret Latviju* Tiesa vērtēja, vai Latvija ir izpildījusi no Konvencijas 2.panta izrietošo valsts procesuālo pienākumu nodrošināt nāves apstākļu, šajā lietā – jaundzimuša bērna nāves apstākļu –, efektīvu izmeklēšanu. Sūdzības būtības vērtējums šajā lietā ir cieši saistīts ar lietas pieņemamības vērtējumu un valdības izvirzītajiem apsvērumiem par neizmantotiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Līdztekus argumentam par to, ka iesniedzēja varēja lūgt kompensāciju par ieilgušo kriminālprocesu (skatīt 73.rindkopu iepriekš), valdība bija izvirzījusi argumentu, ka iesniedzēja varēja vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā par prasību pret slimnīcu vai tās ārstiem par kaitējuma atlīdzināšanu saskaņā ar Civillikuma 1635.pantu. Tiesa, tajā skaitā ņemot vērā savus secinājumus lietā *Dumpe pret Latviju*,⁶⁵ konceptuāli piekrita, ka civiltiesiskais tiesību aizsardzības līdzeklis būtu bijis efektīvs, taču konstatēja, ka iesniedzēja lietā *Lapsa pret Latviju* to nevarēja izmantot, jo kriminālprocess bija tik ilgs, ka pēc tā izbeigšanas bija iestājies noilgums, lai pret slimnīcu vai ārstiem vērstos civilprocesuālā kārtībā. Šo pašu aspektu Tiesa uzsvēra arī sūdzības būtības vērtējumā, lemjot par to, vai iesniedzējas jaundzimušā bērna nāves apstākļu izmeklēšana bija efektīva. Proti, Tiesa vērtēja, vai nacionālā sistēma kopumā, neatkarīgi no procesa – kriminālprocess vai civilprocess –, bija nodrošinājusi iesniedzējas tiesību aizsardzību. Šajā saistībā jāuzsver Tiesas atziņa, ka šajā lietā, kurā nebija nekādu norāžu par iesniedzējas jaundzimušā bērna tīšu nonāvēšanu, krimināltiesiskais tiesību aizsardzības līdzeklis nebija obligāts un ka civiltiesiskais tiesību aizsardzības līdzeklis būtu pietiekams, taču Tiesa norādīja, ka tieši nesamērīgi ieilgušā kriminālprocesa dēļ iesniedzēja nevarēja izmantot savas tiesības iesniegt prasību vispārējās jurisdikcijas tiesā. Tādējādi, Tiesas ieskatā, iesniedzējas tiesības netika pienācīgi aizsargātas ne krimināltiesiskā, ne civiltiesiskā kārtībā, kas, Tiesas ieskatā, pārkāpj Konvencijas 2.pantu.

⁶⁵ *Dumpe pret Latviju* (iesnieguma Nr.71506/13) Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2018. gada 16. oktobra lēmums

II.3. TIESĪBAS UZ PERSONISKO BRĪVĪBU UN DROŠĪBU

89. 2022.gadā Tiesa ir izskatījusi tikai vienu Latvijas lietu par Konvencijas 5.panta iespējamiem pārkāpumiem. Jau minētajā lietā *Rimšēvičs pret Latviju* Tiesa vērtēja, vai sūdzības iesniedzēja aizturēšana ir bijusi pamatota un vai ir ievērotas Konvencijas 5.panta 1.punkta prasības, kā Tiesa tās ir formulējusi savā judikatūrā, proti, a) vai ir pastāvējušas pamatotas aizdomas, ka persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu; b) vai aizturēšanas mērķis bija nogādāt personu kompetentajā iestādē, kas ir jāvērtē neatkarīgi no tā, vai šis mērķis ir sasniegts; c) vai aizturēšana bijusi tiesiska un atbilstoša nacionālajos tiesību aktos noteiktajai kārtībai. Izvērtējot katru no šiem aspektiem, Tiesa secināja, ka atbilstošās prasības ir ievērotas. Tā attiecībā uz aizdomu pamatotību Tiesa konstatēja, ka aizdomas balstījās uz divu personu iesniegumiem par iespējamiem koruptīviem darījumiem, turklāt Tiesa neuzskatīja, ka apstākļi, ka iesniegumi attiecās uz notikumiem 2013.-2014.gadā, proti, 4 gadus pirms aizturēšanas, pats par sevi mazinātu aizdomu pamatotību. Ievēribas vērts ir Tiesas atgādinājums, ka apsvērumiem, kas pamatotu nepieciešamību personu aizturēt, nav jābūt tādiem, kas vienlīdz pamatotu arī kriminālvajāšanas uzsākšanu pret personu. Proti, prasības attiecībā uz pierādījumiem aizturēšanas pamatošanai ir zemākas. Saistībā ar otro kritēriju un aizturēšanas mērķi Tiesa vēlreiz pievērsās jau pieņemamības stadijā vērtētajam apsvērumam par to, ka iesniedzējs netika nogādāts pie tiesneša, jo iesniedzējs no aizturēšanas tika atbrīvots pirms Kriminālprocesa likumā atļautā 48 stundu aizturēšanas termiņa beigām (skatīt 81.rindkopu iepriekš), un atzina, ka atbrīvošana šajā lietā neapšaubā aizturēšanas sākotnējos mērķus – nogādāt iesniedzēju kompetentajā iestādē, kas varētu vai nu apstiprināt vai kļūdēt pret viņu vērstās aizdomas. Arī attiecībā uz trešā aspekta ievērošanu un aizturēšanas tiesiskumu un atbilstību nacionālajiem likumiem Tiesa trūkumus nesaskatīja. Jāuzsver, ka Tiesa atsevišķi pievērsās iesniedzēja argumentam, ka viņa aizturēšana pārkāpa Eiropas Centrālās bankas (ECB) Ģenerālpadomes locekļa procesuālo imunitāti. Subsidiaritātes principa gaismā Tiesa atzīmēja, ka tai nav pamata apšaubīt izmeklēšanas iestādes izdarītos secinājumus, ka izmeklējamais noziedzīgais nodarījums nebija saistīts ar ECB Ģenerālpadomes locekļa pilnvaru izpildi. Visi šie apsvērumi kopsakarā ar nacionālo iestāžu sniegtās argumentācijas kvalitāti Tiesai ļāva secināt, ka izskatāmajā lietā iesniedzēja aizturēšana bija tiesiska un tādēļ Konvencijas 5.panta 1.punkts nav pārkāpts.

II.4. TIESĪBAS UZ TAISNĪGU TIESU

90. 2022.gadā Tiesa 3 Latvijas lietās ir vērtējusi sūdzības par iespējamiem tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumiem, pievērsoties gan Latvijas lietās iepriekš jau izskatītiem jautājumiem, gan līdz šim neapskatītām tēmām. Tā lietā *Pīlāgs pret Latviju* Tiesa izskatīja lietai *Baltiņš pret Latviju*⁶⁶ līdzīgu sūdzību par to, ka Latvijas tiesas nebija pienācīgi izvērtējušas iespējamu uzskūdišanu izdarīt noziedzīgu nodarījumu. Tāpat kā lietā *Baltiņš pret Latviju*, arī lietā *Pīlāgs pret Latviju* Tiesa atgādināja, ka Konvencijas 6.panta izpratnē sūdzības par iespējamu uzskūdišanu tā vērtē gan no materiāltiesiskā, gan procesuālā aspekta. Tas ir, Tiesa vērtē, vai tiesībsargājošo iestāžu amatpersonu rīcība saglabājās pietiekami pasīva un vai noziedzīgais nodarījums tiktu izdarīts arī tad, ja tiesībsargājošās iestādes nebūtu iesaistījušās, kā arī to, vai nacionālā līmenī ir pienācīgi izskatītas sūdzības par iespējamu uzskūdišanu. Šajā ziņā Tiesas metodoloģija 6.panta mērķiem ir teju identiska sūdzību par Konvencijas 2.panta un 3.panta iespējamiem pārkāpumiem vērtēšanā,⁶⁷ tajā skaitā Tiesas pieejā, ka abi aspekti nav cēloniski saistīti. Tādējādi, pat ja Tiesa no tās rīcībā esošajiem faktiem nevar izdarīt secinājumu, vai ir notikusi uzskūdišana materiāltiesiskā aspekta izpratnē, tā joprojām var vērtēt, vai valsts-atbildētāja ir izpildījusi savus

⁶⁶ *Baltiņš pret Latviju* (iesniegums Nr. 25282/07), 2013. gada 8. janvāra spriedums.

⁶⁷ Skatīt, piemēram, *Sorokins un Sorokina pret Latviju* (iesniegums Nr.45476/04), 2013.gada 28.maija spriedums, 110.un turpmākas rindkopas.

no procesuālā aspekta izrietošos pienākumus. Lietā *Pīlāgs pret Latviju* Tiesa atzina, ka tā nevar izdarīt secinājumus par materiāltiesisko aspektu, tādēļ pievērsās procesuālā aspekta vērtējumam, uzsverot, ka sūdzības par iespējamu uzskūdišanu efektīva izskatīšana nacionālā līmenī nozīmē nacionālo tiesu pienākumu sacīkstes principā balstītā procesā noskaidrot pret personu veiktās operatīvās darbības iemeslus, tiesībsargājošo iestāžu iesaistes apjomu, kā arī izvērtēt iespējamās uzskūdišanas raksturu un spiedienu, kuram persona tika pakļauta. Jānorāda, ka lietā *Pīlāgs pret Latviju*, tāpat kā lietā *Baltiņš pret Latviju*, Tiesa saskaņā trūkumus valsts procesuālā aspekta pienākumu izpildē, jo nacionālās tiesas pēc būtības nevērtēja iesniedzēja apgalvojumus par iespējamo uzskūdišanu. Lietā *Pīlāgs pret Latviju* šie apgalvojumi tika izteikti administratīvā pārkāpuma procesa lietā, un nacionālās tiesas secināja, ka šajā procesā tās nav tiesīgas vērtēt operatīvās darbības materiālus, tā vietā norādot, ka nav pamata apšaubīt prokuratūras secinājumus par operatīvās darbības tiesiskumu. Kā savā spriedumā uzsvēra Tiesa, nacionālo tiesu paļaušanās uz prokuratūras secinājumiem nav pietiekama, lai uzskatītu, ka valsts būtu izpildījusi savus pienākumus nodrošināt iesniedzējam tiesības uz taisnīgu tiesu.

91. Savukārt lietā *Tučs pret Latviju* Tiesa pievērsās jautājumam par nacionālo tiesu nolēmumos sniegtā vērtējuma kvalitāti un pietiekamību, kā arī jautājumam par nacionālo tiesu prakses vienveidību. Lai arī šai lietai līdzīgi fakti – strīds par arodbiedrības biedra tiesību aizsardzību – Latvijas lietās Tiesā iepriekš nav vērtēti, Tiesas pieeja un metodoloģija saglabājas nemainīga. Tiesa lemj, vai nacionālās tiesas ir pienācīgi izvērtējušas visus konkrētās lietas aspektus, un vērtē, vai ir iespējams gūt pārliecību, ka nacionālā līmenī process ir bijis taisnīgs. Šajā lietā Tiesa uzskatīja, ka Latvijas tiesas nebija pienācīgi izvērtējušas vairākus iesniedzēja argumentus, kas vistiešākajā veidā bija saistīti ar strīda būtību, proti, ar to, vai ir notikusi uzņēmuma pāreja, nevis likvidācija, un tādēļ iesniedzējs nevarēja tikt atbrīvots, pamatojoties uz darba devēja likvidāciju, un to, vai atšķirību mākslīga radīšana starp uzņēmumiem ir ļāvusi apiet nacionālo regulējumu par arodbiedrību biedru aizsardzību. Tiesa norādīja arī uz to, ka iesniedzēja kolēģes lietā, kas saturiski bija ļoti līdzīga iesniedzēja lietai, Augstākā tiesa secināja, ka apelācijas instance nebija izskatījusi visus apsvērumus, nododot iesniedzēja kolēģes lietu atkārtotai izskatīšanai apelācijas instancē. Tiesas ieskatā, Augstākās tiesas kritika par apelācijas instances nepietiekamo vērtējumu iesniedzēja kolēģes lietā varētu tikt attiecināta arī uz iesniedzēja lietu. Visu šo apsvērumu dēļ Tiesa atzina, ka nacionālās tiesas nebija pienācīgi izvērtējušas jautājumus, kuriem būtu pievēršama īpaša uzmanība, un ka lietā ir pieļauts Konvencijas 6.panta pārkāpums. Citiem vārdiem sakot, šajā lietā Konvencijas pārkāpuma iemesls ir nevis tas, kā nacionālās tiesas bija vērtējušas būtiskus lietas jautājumus, bet gan tas, vai šie jautājumi vispār tika pienācīgi izvērtēti.
92. Savukārt lietā *Straume pret Latviju* Tiesa vērtēja Latvijas lietās iepriekš reti skatītu jautājumu – vai ir ievērotas Konvencijas 6.panta prasības par lietas atklātu izskatīšanu, ja lieta nacionālā līmenī ir izskatīta slēgtās tiesas sēdēs un tiesu nolēmumi nav publiski pieejami. Pievērsoties sūdzības aspektam par lietas izskatīšanu slēgtās tiesas sēdēs, Tiesa galveno uzmanību veltīja nacionālo tiesu sniegtajam pamatojumam par slēgtas sēdes nepieciešamību un tam, vai šis pamatojums atbilst kādam no Konvencijas 6.panta 1.punktā minētajiem pieļaujamajiem izņēmumiem no valsts pienākuma nodrošināt lietas atklātu izskatīšanu, proti, tikumības apsvērumi, sabiedriskā kārtība, valsts drošības interešu aizsardzība. Tiesas ieskatā, Latvijas tiesu sniegtais pamatojums “nodrošināt efektīvu un sekmīgu tiesas spriešanu” nebija pietiekams, jo no tā neizrietēja sasaiste ar kādu no augšminētajiem Konvencijā pieļautajiem izņēmumiem. Tiesa uzsvēra, ka lietā tika risināti fundamentāli ar arodbiedrību brīvību saistīti jautājumi, kas bija nozīmīgi gan citām arodbiedrībām, gan sabiedrībai kopumā, tādēļ bija īpaši svarīgi nodrošināt sabiedrības iespējas sekot tiesas procesam. Jautājumā par tiesu nolēmumu publisku pieejamību Tiesa uzsvēra, ka pat tad, ja spriedumi netiek publiski pasludināti, ir jāsaglabā spriedumu publiskas pieejamības pamatprincips. Izskatāmajā lietā Tiesa nerada pārliecību, ka praksē sistemātiski tiek nodrošināta pieeja anonimizētiem un publiski nepasludinātiem spriedumiem,

kas kopsakarā ar nepietiekamo pamatojumu lietas izskatīšanai slēgtās tiesas sēdēs lika Tiesai secināt, ka ir pieļauts Konvencijas 6.panta 1.punkta pārkāpums.

II.5. TIESĪBAS UZ PRIVĀTĀS, ĢIMENES DZĪVES UN MĀJOKĻA NEAIZSKARAMĪBU

93. Lai gan Tiesai ir plaša prakse Latvijas lietās par Konvencijas 8.panta piemērošanu, tomēr 2022.gadā 2 Latvijas lietās Tiesa ir izskatījusi līdz šim Latvijas lietās nevērtētus jautājumus. Tā lietā *Naumenko un SIA Rix Shipping pret Latviju* Tiesa pirmo reizi vērtēja telpu apskates, ko, pamatojoties uz Konkurences likuma normām, veikusi Konkurences padome, atbilstību Konvencijas 8.pantam Sūdzības iesniedzēji uzskatīja, ka juridiskās personas telpu apskate un dokumentu un elektroniskās informācijas izņemšana esot bijusi nepamatota un nesamērīga. Izskatot šo sūdzību pēc būtības, Tiesa piemēroja tās judikatūrā labi nostiprināto metodoloģiju un vērtēja, vai iejaukšanās bija noteikta ar likumu, vai tai bija leģitīms mērķis un vai tā bija samērīga. Uzsverot, ka valstu rīcības brīvība attiecībā pret juridiskajām personām ir plašāka nekā pret indivīdiem, uz visiem trīs jautājumiem Tiesa atbildēja apstiprinoši. Tiesa norādīja, ka iejaukšanās likumiskais pamats ir Konkurences likums un ka iejaukšanās leģitīmais mērķis ir valsts ekonomiskās labklājības aizsargāšana un likumpārkāpumu novēršana. Attiecībā uz iejaukšanās samērīgumu Tiesa norādīja, ka telpu apskate un dokumentu un informācijas izņemšana notika, pamatojoties uz tiesas lēmumu, kas pietiekami precīzi aprakstīja veicamās darbības. Tiesa īpaši uzsvēra, ka juridiskajai personai bija pieejamas dažādas procesuālās garantijas, kuras iesniedzēji arī izmantoja un pateicoties kurām tika ievērojami samazināts izņemto datu apjoms. No Tiesas nolēmuma izriet, ka tieši efektīvās procesuālās garantijas izskatāmajā lietā ļāva Tiesai secināt, ka, neskatoties uz Konkurences likuma trūkumiem, ko vēlāk bija konstatējusi Augstākā tiesa analītiskā judikatūras apkopojumā, konkrētajā gadījumā šī likuma piemērošana praksē nodrošināja pienācīgu sūdzības iesniedzēju tiesību aizsardzību, nepieļaujot Konvencijas 8.panta pārkāpumu.
94. Savukārt lietā *Jansons pret Latviju* Tiesa pirmo reizi izskatīja sūdzību par īrnieka tiesību uz mājokļa neaizskaramību iespējamu pārkāpumu, zvērinātam tiesu izpildītājam īstenojot nekustamā īpašuma ieguvēja ieviešanu nekustamā īpašuma valdījumā. Kā minēts jau iepriekš (skatīt 71.rindkopu), Tiesa secināja, ka iesniedzēja uzturēšanās strīdus dzīvoklī tiesiskums no nacionālo tiesību viedokļa nav priekšnoteikums tiesību uz mājokļa neaizskaramību aizsardzībai no Konvencijas 8.pantā garantēto tiesību viedokļa, jo pretējā gadījumā tas samazinātu to personu loku, kuras bauda šīs Konvencijā garantētās tiesības, un padarītu šo aizsardzību bezjēdzīgu. Savā sūdzībā iesniedzējs bija argumentējis, ka tiesībsargājošo iestāžu rīcība un bezdarbība, kā arī fakts, ka viņu jaunā īpašnieka ieviešanas nekustamā īpašuma valdījumā ietvaros izlika no strīdus dzīvokļa, pārkāpa viņa tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību. Tomēr Tiesa, vērtējot iesniedzēja sūdzībā ietvertos apgalvojumus un savietojot tos ar Konvencijas normām un savu līdzšinējo judikatūru, secināja, ka šajā lietā jāskata, vai nodrošinātas un ievērotas iesniedzēja tiesības uz mājokļa neaizskaramību. Lai arī pirmšķietami šis šķiet salīdzinoši vienkāršs procesuālais jautājums, tam ir ļoti būtiska ietekme uz lietas kopējo izskatīšanu, jo tieši tas, kādā aspektā Tiesa skata personas sūdzības, nosaka, kādi ir valsts pozitīvie un negatīvie pienākumi; un lietā *Jansons pret Latviju*, ņemot vērā iesniedzēja sūdzības, Tiesa vērtēja Latvijas rīcību gan no valsts pozitīvo, gan negatīvo pienākumu aspekta.
95. Pozitīvo pienākumu kontekstā Tiesa vērtēja, vai valsts ir rīkojusies, lai pienācīgi aizsargātu sūdzības iesniedzēju no citas privātpersonas –dzīvokļa jaunā īpašnieka – rīcības, kas varētu radīt iesniedzēja Konvencijā garantēto tiesību pārkāpumu. Šajā saistībā Tiesa apskatīja, vai, ievērojot iesniedzēja vairākkārtējus lūgumus sniegt atbalstu un iesaistīties, kad viņu jaunais īpašnieks izlika no dzīvojamajām telpām, policija bija uz šīm sūdzībām reaģējusi adekvāti un savlaicīgi. Secinot, ka tiesībsargājošo iestāžu darbinieki bija atteikušies iesaistīties strīdā, jo uzskatīja, ka tas ir privāttiesiska rakstura strīds, kā arī ņemot vērā, ka atbilstoši Latvijas normatīvajam

regulējumam policijai bija jāzina, ka personu nedrīkst izlikt no mājokļa bez tiesas sprieduma, Tiesa uzskatīja, ka nacionālo iestāžu reakcija nebija pietiekama, lai aizsargātu iesniedzēja tiesības uz mājokļa neaizskaramību. Turklāt Tiesa atzīmēja, ka arī kriminālprocess, kas bija uzsākts, balstoties uz iesniedzēja sūdzībām, nebija pietiekami efektīvs, jo koncentrējās uz iesniedzēja tiesībām uzturēties strīdus dzīvoklī, nevis uz valsts pienākumu aizsargāt personu no citu privātpersonu prettiesiskās rīcības. Šis bija arī viens no apstākļiem, kas Tiesai līdztekus Konvencijas 8.panta pārkāpumam ļāva konstatēt arī Konvencijas 13.panta kopsakarā ar Konvencijas 8.pantu pārkāpumu, secinot, ka iesniedzējam nebija pieejami efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi, lai vērstos pret dzīvokļa jauno īpašnieku. Savukārt negatīvo pienākumu jeb pienākumu atturēties no rīcības, kas varētu pārkāpt personas tiesības, kontekstā Tiesa vērtēja zvērināta tiesu izpildītāja rīcību, jo tieši tiesu izpildītāja rīcība, ievēdot jauno īpašnieku nekustamā īpašuma valdījumā, bija tā, kas faktiski liedza iesniedzējam baudīt tiesības uz mājokļa neaizskaramību. Tiesa arī šajā lietā daļā uzsvēra, ka izskatāmajā lietā jautājums nebija par to, vai iesniedzējam bija tiesības uzturēties strīdus dzīvoklī atbilstoši nacionālajam regulējumam, bet gan to, ka iesniedzējs bija izlikts no strīdus dzīvokļa bez nacionālās tiesas sprieduma, kas šādu rīcību atļautu un ko pieprasīja arī normatīvais regulējums. Būtiski uzsvērt, ka vērtējot, vai Latvija bija izpildījusi savu negatīvo pienākumu, kas ierasti nozīmē trīs elementu: (1) noteikts ar likumu; (2) vērst uz leģitīma mērķa sasniegšanu; (3) nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā pārbaudī, šajā lietā Tiesa apstājās pie pirmā kritērija. Proti, Tiesa secināja, ka ieviešanās iesniedzēja tiesībās nebija notikusi uz likuma pamata, jo normatīvais regulējums pieļāva, ka personu no mājokļa var izlikt tikai ar tiesas spriedumu, kas šajā lietā nebija saņemts. Turklāt Tiesa uzsvēra, ka arī procesuālās garantijas, ko normatīvais regulējums vispārīgi paredzēja, šajā gadījumā nebija efektīvas. Tā šajā lietā gan sūdzību pieņemamības, gan būtības centrā bija nošķirums starp personas tiesībām uzturēties strīdus dzīvoklī un vispārējo aizliegumu jebkuru personu izlikt no mājokļa bez tiesas sprieduma. Šajā lietā tieši prasība par tiesas spriedumu pirms personas izlikšanas no mājokļa un valsts reakcijas trūkums uz šāda sprieduma neesamību pirms iesniedzēja izlikšanas no viņa mājokļa bija izšķiroši, Tiesai secinot, ka pieļauts Konvencijas 8.panta pārkāpums.

96. Jau apskatot Tiesas vērtējumu par to, vai Latvija bija izpildījusi savu pozitīvo pienākumu pienācīgi aizsargāt iesniedzēju no citas privātpersonas rīcības, pieminēts, ka lietā *Jansons pret Latviju* Tiesa vērtēja arī to, vai iesniedzējam nacionālā līmenī bija pieejami efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi, kā to pieprasa Konvencijas 13.pants. Tā kā šī iesniedzēja sūdzība ir cieši saistīta ar viņa sūdzībām par iespējamu Konvencijas 8.panta pārkāpumu, atsevišķi to Ziņojuma B daļā Birojs neizceļ. Papildus jau iepriekš aprakstītajiem Tiesas secinājumiem par kriminālprocesa efektivitātes trūkumu, ko atbalstīja arī Tiesībsarga biroja secinājumi par kriminālprocesa efektivitāti līdzīgās situācijās, Tiesa vērtēja arī civilprocesuāla mehānisma – sūdzība par tiesu izpildītāja rīcību, ievēdot jauno īpašnieku nekustamā īpašuma valdījumā, – efektivitāti. Ņemot vērā, ka Civilprocesa likums paredzēja tiesības par zvērināta tiesu izpildītāja rīcību šādos apstākļos vērsties tikai iepriekšējam un jaunajam īpašniekam, Tiesa secināja, ka iesniedzējam kā bijušajam īrniekam šis nebija efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis.

II.6. TIESĪBAS UZ BIEDROŠANĀS BRĪVĪBU

97. Iepriekš jau vairākkārt apskatītajā lietā *Straume pret Latviju* Tiesa vērtēja Latvijas lietās iepriekš reti vērtīto jautājumu par arodbiedrību biedru un amatpersonu aizsardzību. Līdzīgi kā lietā *Tučs pret Latviju*, kur šis jautājums tika skatīts no Konvencijas 6.panta viedokļa, arī lietā *Straume pret Latviju*, kuru Tiesa atbilstoši savai iedibinātajai metodoloģijai izskatīja no Konvencijas 11.panta viedokļa, ņemot vērā Konvencijas 10.pantu (tiesības uz izteiksmes brīvību), Tiesa galveno uzmanību pievērsa tam, vai nacionālo tiesu procesos bija pienācīgi izvērtēti visi būtiskie lietas aspekti un panākts līdzsvars starp iesniedzējas un sabiedrības (iesniedzējas darba devēja) interesēm. Tiesas vērtējums par šo balstījās uz to, vai nacionālās tiesas bija ņēmušas vērā,

izvērtējušas un saprātīgi novērtējušas iesniedzējas kā arodbiedrības priekšsēdētājas vēstules darba devējam un citām iestādēm saturu, tajā ietverto apsvērumu kontekstu, paustās kritikas pieļaujamās robežas, ietekmi uz citām personām, tostarp iesniedzējas darba devēju, un iesniedzējai radīto seku smagumu. Iepazīstoties ar nacionālo tiesu nolēmumiem, Tiesa secināja, ka nacionālās tiesas, izskatot iesniedzējas sūdzības, nebija vērtējušas iesniedzējas parakstītās vēstules saturu kontekstā ar viņas pārstāvētās arodbiedrības kompetenci un pietiekami pievērsušās tam, vai vēstulē paustie apgalvojumi par trūkumiem darba organizēšanā atbilst patiesībai, lai arī lietā iesniegtie pierādījumi uz to norādīja. Tāpat Tiesa atzīmēja, ka nacionālās tiesas, balstoties uz saviem iepriekšējiem secinājumiem, ka iesniedzēja ar vēstuli vēlējusies iegūt sev materiālu labumu, kas bija pretēji Tiesas izdarītajiem secinājumiem par iesniedzējas rīcību, nebija ņēmušas vērā apsvērumu, ka iesniedzēja patiesībā pārstāvēja arodbiedrības intereses. Līdz ar to Tiesa secināja, ka viņas darba devēja rīcības un nacionālās tiesvedības rezultātā iesniedzējai bija radītas nesamērīgi smagas sekas, padarot viņu personīgi atbildīgu par arodbiedrības interešu pārstāvēšanu. Turklāt būtiski atzīmēt, ka Tiesa savos secinājumos pievērsa uzmanību arī šo pasākumu atturošajai ietekmei (*chilling effect*) uz citiem šīs arodbiedrības biedriem. Kā spriedumā norāda pati Tiesa, šī ir viena no lietām, kur Tiesa, atsaucoties uz subsidiaritātes principu, tomēr ir secinājusi, ka nacionālo tiesu vērtējums par lietas faktiskajiem apstākļiem nav bijis atbilstošs Konvencijas 11.pantā kopsakarā ar Konvencijas 10.pantu paredzētajiem standartiem.

-Teksta beigas-